

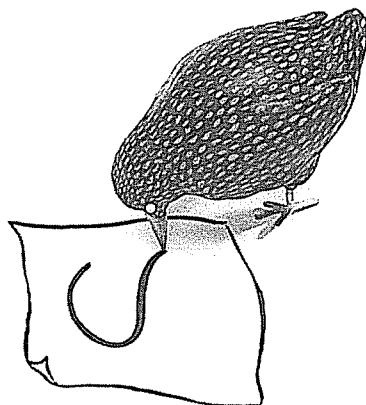
Woord bouw Nieuw

methode voor functioneel
spellingonderwijs
Deelhandleiding
blok 1

Kees de Baar

meulenhoff Educatief

Woordbouw Nieuw is ontwikkeld door het
Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland, Middelburg,
en uitgegeven door Meulenhoff Educatief, Amsterdam.

Auteur:	Kees de Baar, Middelburg
Redactie:	Tekst in Vorm, Houten
Illustraties:	Tineke Meirink, Utrecht Natascha van Oirschot, Breda
Ontwerp en vormgeving:	Dollekamp & van Campen, Utrecht

eerste druk

03 02 01 00 99 98

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

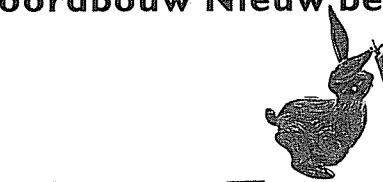
ISBN 90 280 2411 5

© Meulenhoff Educatief bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De complete methode Woordbouw Nieuw bestaat uit

Map Algemene inleiding en bijlagen
(hierachter kunnen de deelhandleidingen
worden toegevoegd door de leerkracht)

90 280 1642 2

jaargroep 3

Bouwschrift basisblok

Bouwschrift blok 1

Bouwboek basisblok en blok 1

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) basisblok en blok 1

90 280 3555 9

90 280 3489 7

90 280 2041 1

90 280 2411 5

jaargroep 4

Bouwschrift blok 2

Bouwschrift blok 3

Bouwschrift blok 4

Bouwboek blok 2, 3 en 4

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 2, 3 en 4

90 280 3361 0

90 280 3227 4

90 280 3154 5

90 280 2132 9

90 280 1723 2

jaargroep 5

Bouwschrift blok 5

Bouwschrift blok 6

Bouwschrift blok 7

Bouwboek blok 5, 6 en 7

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 5, 6 en 7

90 280 3002 6

90 280 4022 6

90 280 5516 9

90 280 2233 3

90 280 2183 3

jaargroep 6

Bouwschrift blok 8

Bouwschrift blok 9

Bouwschrift blok 10

Bouwboek blok 8, 9 en 10

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 8, 9 en 10

90 280 4214 8

90 280 5663 7

90 280 4166 4

90 280 2364 X

90 280 1806 9

jaargroep 7

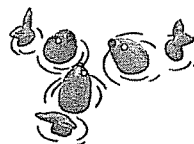
Bouwschrift blok 11

Bouwschrift blok 12

Bouwschrift blok 13

Bouwboek blok 11, 12 en 13

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 11, 12 en 13

90 280 5806 0

90 280 4361 6

90 280 5175 9

90 280 2449 2

90 280 2305 4

jaargroep 8

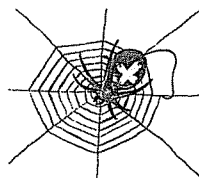
Bouwschrift blok 14

Bouwschrift blok 15

Bouwschrift blok 16

Bouwboek blok 14, 15 en 16

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 14, 15 en 16

90 280 6416 8

90 280 4220 2

90 280 5918 0

90 280 2571 5

90 280 1960 X

Leerdoelen

De kinderen:

- beheersen de geautomatiseerde herkenning en verlettering van de bijzondere klankgroepen eer, oor, eur en aai, ooi, oei;
- kunnen klankzuivere woorden met twee begin- of eindmedeklinkers verklankend schrijven (bijvoorbeeld s - t - oe - l en k - a - s - t);
- kunnen woorden met bijzondere klankgroepen of met medeklinkercombinaties voor- of achteraan in lettergroepen schrijven (bijvoorbeeld sp-eer, st-oel, kas-t);
- vormen een woordbeeld bij veelvoorkomende woorden.

Vaardigheden

De kinderen:

- kunnen de bijzondere klankgroepen eer, oor, eur en aai, ooi, oei vlot herkennen en verletteren;
- kunnen vlot een klankanalyse maken van woorden die bestaan uit vier klanken;
- kunnen vlot een klankgroepanalyse maken van woorden met bijzondere klankgroepen en/of medeklinkercombinaties (bijvoorbeeld b-eer, st-oel, kas-t).

Instructieaspecten

De leerstof is als volgt ingedeeld:

- 1 woorden met twee beginmedeklinkers
- 2 woorden met eer, oor of eur
- 3 woorden met twee eindmedeklinkers
- 4 woorden met aai, ooi of oei

Na de instructieaspecten 2 en 4 is er ruimte voor herhalingslessen, zodat de kinderen de nieuwe woordtypen kunnen leren automatiseren, samen met de voorafgaande woordtypen.

Lessenoverzicht

les 1	bl - br - dr	4
les 2	fl - fr - gl - gr	4
les 3	kl - kn - kr - kw	4
les 4	controle en toepassing	6
les 5	herhaling en toepassing	7
les 6	sl - sn - sp - st	9
les 7	pl - pr - tr - tw	9
les 8	vl - vr - wr - zw	9
les 9	controle en toepassing	11
les 10	herhaling en toepassing	12
les 11	eer - oor - eur	13
les 12	eer - oor - eur	13
les 13	eer - oor - eur	13
les 14	controle en toepassing	15
les 15	herhaling en toepassing	16
les 16	herhaling	17
les 17	herhaling	17
les 18	herhaling	17
les 19	controle en toepassing	19
les 20	herhaling en toepassing	20
les 21	ls - lt - ns - nt	21
les 22	rn - rs - rt	21
les 23	ts en st	21
les 24	controle en toepassing	23
les 25	herhaling en toepassing	24
les 26	mp - sp; ns - nt	25
les 27	ls - ns - rs - ts - ps	25
les 28	gt - ft - kt - lt - nt - rt - st	25
les 29	controle en toepassing	27
les 30	herhaling en toepassing	28
les 31	aai - ooi - oei	29
les 32	aai - ooi - oei	29
les 33	aai - ooi - oei	29
les 34	controle en toepassing	31
les 35	herhaling en toepassing	32
les 36	herhaling	33
les 37	herhaling	33
les 38	herhaling	33
les 39	controle en toepassing	35
les 40	herhaling en toepassing	36
les 41	afsluiting Blok 1	37
les 42	afsluiting Blok 1	37
les 43	afsluiting Blok 1	38
Kopieerbladen		40

Didactische aandachtspunten

Klankanalyse en klankgroepanalyse

De meeste kinderen schrijven woorden als 'stoel' vanzelfsprekend goed, op basis van klankanalyse en verlettering. Toch is het zaak dat u hieraan aandacht besteedt.

De kinderen moeten in deze fase namelijk overstappen van klankanalyse op klankgroepanalyse. Want een woord als 'stoel' kun je analyseren als |s - t - o - e - l|, maar ook als |st - oel|. De eerste analysevorm vloeit logisch voort uit het schrijven van de medeklinker-klinker-medeklinker-woorden.

U oefent woorden als 'stoel' daarom allereerst via klankanalyse als |s - t - o - e - l| en verkort daarna deze analyse tot |st - oel|.

De kinderen moeten dus vier achtereenvolgende klanken in volgorde kunnen analyseren, maar meer ook niet. Daarna gaat u over tot klankgroepanalyse.

U heeft de klankgroepanalyse nodig wanneer u bij het daaropvolgende instructieaspect 2 de klankgroepen eer - oor - eur introduceert. De kinderen leren dan vanaf het begin de woorden in klankgroepen te verdelen, dus: b - eer.

U gebruikt deze klankgroepanalyse ook bij de introductie van woorden met twee eindmedeklinkers. Een woord als 'kast' wordt dan geanalyseerd als |kas - t|. Als het goed is, kunnen de kinderen het woord 'kas' al geautomatiseerd schrijven. U benut dus deze kennis en 'plakt' er een letter achter. Een woord als 'punt' verdeelt u in |pun - t|: niet in |p - u - n - t|, en zeker niet in |pu - nt|. Want de medeklinkercombinatie achter aan een woord is als combinatie zelden goed uit te spreken.

U laat de kinderen steeds oefenen met behulp van de volgende instructie:

- 1 Luister naar het woord.
- 2 Verdeel het woord in twee klankgroepen.
- 3 Schrijf het woord op.
- 4 Lees het woord nog eens.

Bijzondere klank- en lettergroepen

Het Nederlands kent een aantal bijzondere klankgroepen die met een vaste lettergroep worden geschreven. Hieronder volgt een korte toelichting van de klankgroepen die voor dit blok van belang zijn. De eerste groep betreft woorden met eer, oor of eur, de tweede groep betreft de klankgroepen aai, ooi en oei.

Woorden met eer, oor of eur

Bij deze woorden is het probleem dat de klankgroep die de kinderen horen, niet echt klankzuiver verletterd kan worden. De 'r' heeft namelijk een klankverlagende invloed zodat 'eer' bijna klinkt als /ir/. U leert de kinderen daarom de vaste koppeling tussen de gesproken klankgroep en de geschreven lettergroep. Bij het analyseren in klankgroepen blijft de bijzondere klankgroep altijd ongedeeld: dus bijvoorbeeld b-eer, v-oor en d-eur.

De zwaarte van dit probleem verschilt per taalstreek. Naarmate de 'ee, oo of eu' lager of hoger wordt uitgesproken, hebben de kinderen er meer of minder moeite mee. Bijvoorbeeld in Vlaanderen zult u er veel minder mee te maken krijgen dan in Holland of Zeeland.

Het probleem is op te lossen door de lettergroep nadrukkelijk te visualiseren. De fouten die de kinderen maken, zijn bijna altijd een gevolg van het alleen maar luisteren naar het woord, terwijl ze tegelijkertijd vergeten zich de woordvorm voor te stellen.

Woorden met aai, ooi en oei

Bij deze woorden heeft u te maken met een gesproken /j/ die steeds als 'i' wordt geschreven. Ook hierbij kunt u de klankgroep en lettergroep koppelen, en de lettergroep nadrukkelijk visualiseren zodat de gesproken /j/ door het beeld van de 'i' verdreven wordt.

Afwijkende thuishalen

Bij sommige medeklinkercombinaties ontstaan problemen omdat ze in de moedertaal van het kind niet voorkomen. Prent deze woordtypen nadrukkelijk in: de luisterstrategie werkt hierbij niet. Hieronder volgen enkele klank-aanleertips die ontleend zijn aan de KPC-brochure *Leren van fouten* (zie inleiding Basisblok, blz. 5).

Interferentie Marokkaans-Nederlands

Medeklinkercombinaties van twee medeklinkers komen voor. U kunt problemen verwachten bij combinaties met drie medeklinkers, vanwege het benoemen van een tussenklank of het weglaten van een medeklinker.

Interferentie Turks-Nederlands

Medeklinkercombinaties aan het begin van een woord komen eigenlijk niet voor, alleen in leenwoorden uit andere talen. Kinderen zullen de neiging hebben een tussenklank te noemen (en te schrijven!) tussen de eerste en de tweede medeklinker (vlug -> vülüg).

Interferentie Spaans/Portugees-Nederlands

Aan het begin van een woord komen alleen medeklinkercombinaties voor met r en l als tweede letter. Andere medeklinkercombinaties zijn niet bekend en deze kunnen dus problemen geven. U kunt ook problemen verwachten met nagenoeg alle medeklinkercombinaties aan het eind van een woord.

Woordpakketten

De basisstof in de woordpakketten omvat veel woorden. De kinderen krijgen zoveel mogelijk woorden betekenisvol aangeboden door middel van illustraties of zinnen. In dit blok is ervoor gekozen de kinderen elke les met veel verschillende woorden te laten werken, omdat het om klankzuivere of bijna klankzuivere woorden gaat die de kinderen voorlopig nog op het gehoor mogen schrijven. Het automatiseren van wat geoefend wordt, betreft vooral nog lettergroepen (medeklinkercombinaties en bijzondere lettergroepen) en in mindere mate de woorden zelf.

Woordpakketten (basisstof)

les 1 bl - br - dr	les 2 fl - fr - gl - gr	les 3 kl - kn - kr - kw	
bloes	fles	klap	kruis
bloem	fluit	klok	kruk
bloot	friet	klaar	kraan
blaar	fruit	knal	
blik	fris	knul	
blij	glas	klas	
blok	gleuf	knoop	
bril	gras	knie	
brug	graf	knap	
broek	grijs	knop	
brief	groot	kwal	
bruin	griep	kwijt	
broer	groen	kraal	
braam	groep	kraag	
drop	graaf	kras	
droom	graag	krat	
droog	grap	krom	
druk		krul	
druif		kroon	
drie		krijt	

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Doe dat door de woorden een voor een op te noemen en de kinderen de illustraties in het Bouwschrift te laten aanwijzen. Of laat de kinderen de illustraties in het Bouwschrift benoemen. Het benoemen van illustraties is moeilijker dan het aanwijzen ervan. Als anderstalige kinderen een illustratie niet kunnen benoemen, wil dat niet zeggen dat ze het woord niet kennen. Kijk, voordat u begint met uitleggen, hoe het woord in de oefening gebruikt wordt, zodat de betekenis die u geeft overeenkomt met die in de oefening. De vetgedrukte woorden in het basispakket zijn qua betekenis lastig. De meeste woorden zijn afgebeeld of worden in oefening 2 verduidelijkt met behulp van een zin. Neem deze oefeningen door met de kinderen. Zo nodig kunt u de desbetreffende woorden toelichten. Bespreek in ieder geval kort de illustraties, zodat elk kind weet welk woord er wordt bedoeld. U zult enkele woorden uit oefening 3 zelf aan de orde moeten stellen, omdat deze niet betekenisvol zijn aangeboden. Het betreft:

Les 1: --

Les 2: grap

Les 3: krijt, kruis, knap, knul, knal, krul.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die voldoende hebben aan de introductie, beginnen meteen daarna aan de oefeningen uit het Bouwschrift. Vervolgens gaan ze verder met de extra stof uit het Bouwboek.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Oefen met de kinderen die instructie nodig hebben de analyse van woorden met twee medeklinkers. U oefent eerst de analyse van een woord in afzonderlijke klanken. Daarna oefent u met de kinderen de verkorte analyse in twee klankgroepen: bijvoorbeeld |st - oel|. Vervolgens bespreekt u de oefeningen in het Bouwschrift, door van elke oefening één woord samen met de kinderen te doen.

Het is niet de bedoeling dat de kinderen letters invullen. Ze moeten steeds het hele woord schrijven, omdat ze ook de schrijfvorm moeten leren beheersen. (Probeer ook steeds aandacht te besteden aan de illustraties. Ze verbeelden altijd een woord of zin.)

Materiaal

- *Bouwschrift les 1 t/m 3*
- *Bouwboek les 1 t/m 3*
- *Kopieerbladen 1 en 2*

Extra materiaal

- *Automatiseringsspel Viertal spel 1*
- *Computerprogramma Spellinghulp module 1: thema 3 oefening 3.1 en 3.2*

Lesverloop

Introductie

Vraag de kinderen enkele woorden te noemen die in de vorige lesreeks geoefend zijn. Vertel de kinderen dat ze in de komende lessen woorden gaan oefenen met twee medeklinkers vooraan.

Per les oefenen de kinderen met 18 tot 20 woorden.

Dit zijn woorden met drie of vier typen medeklinkercombinaties. Zet de medeklinkercombinaties waar het in de desbetreffende les om gaat op het bord. Benoem ze ook als medeklinkers!

Laat enkele kinderen een woord noemen dat met deze medeklinkers begint. Gebruik deze woorden om te oefenen met klankanalyse en klankgroepanalyse: bijvoorbeeld brief b - r - ie - f en br - ief.

Vertel de kinderen daarbij dat in een woord de letters afzonderlijk benoemd kunnen worden, maar dat het ook korter kan, door de lettergroepen te benoemen.

Zet als voorbeeld één of meer woorden op het bord en doe de analyse voor. Vertel de kinderen dat het handig is om beide manieren te kunnen gebruiken.

les 1

les 1

bl br dr

1 vul in.

2 kies uit: bl, br of dr. schrijf het woord op.

ik heb een aar op mijn voet. _____
 die aam is nog niet rijp. _____
 dat ok hout is heel zwaar. _____
 het is niet uk op straat. _____
 het kind loopt oot in de tuin. _____

3 maak woorden met

bl	br	dr
lij _____	lef _____	op _____
ok _____	uin _____	aom _____
aot _____	oer _____	aag _____
aar _____	aam _____	uk _____

kopieerblad 1 / bouwboek les 1

les 2

les 2

fl fr gl gr

1 vul in.

2 kies uit: gr, gl of fr. schrijf het woord op.

de wind voelt is aan. _____
 ik heb last van lep. _____
 ze doet dat niet aag. _____
 ik aaf een diepe kull. _____
 hij doet de munt in de euf. _____

3 maak woorden met

f of g	r of l
rap _____	g aag _____
ris _____	f uit _____
rijs _____	g as _____
root _____	g aaf _____
roen _____	g oep _____

kopieerblad 1 / bouwboek les 2

les 3

les 3

kl kn kr kw

1 vul in.

2 kies uit: kl, kn en kr of kw. schrijf het woord op.

Is je werk al aar? _____
 op mijn jas zit een aag. _____
 hij rijgt de aal aan de draad. _____
 ik ben mijn jas ijc. _____
 ik druk wel op de op. _____

3 maak woorden met k, n of r.

k	n	r
al _____	oon _____	uis _____
as _____	lijt _____	op _____
ul _____	ap _____	aar _____
om _____	aag _____	

kopieerblad 1 / bouwboek les 3

Opgave 1

De woordvorm staat aangegeven. De kinderen moeten de tweetekenklanken invullen in de vakken met een stippellijn. Wanneer ze een tweetekenklank verbonden schrijven, gaan ze door de stippellijn heen. U moet ook het lange vak voor de letter 'f' bij 'druif' toelichten. Illustraties: bloes, brug, bloem, blik, drie, bril, druif, broek.

Opgave 2

De kinderen vullen het onvolledige woord in de zin aan door keuze van een lettergroep.

Het is niet de bedoeling dat de kinderen de woorden in de tekst invullen: ze moeten het hele woord opschrijven. De illustratie verduidelijkt een zinnetje, bespreek dit kort met de kinderen.

Illustratie: 'braam en braamstruik'.

Opgave 3

Er moeten steeds woorden met behulp van de medeklinkercombinaties samengesteld worden.

Opgave 1

Woorden invullen in een woordvorm.

Illustraties: fles, fluit, friet, fruit, glas, gleuf, gras, graf.

Opgave 2

Aanvullen van een onvolledig woord door goed lezen van de zin en keuze van een lettergroep.

Lees eventueel samen met de kinderen de zinnen op.

Illustratie: 'een munt in de gleuf doen'.

Opgave 3

Woorden maken door de keuze van een letter.

Wijs de kinderen erop dat in kolom 1 de eerste letter is weggelaten, in kolom 2 de tweede.

Ze schrijven zelf het hele woord op.

Opgave 1

Woorden invullen in een woordvorm.

Illustraties: klap, klok, kruk, kraan, knoop, knie, krat, kwal.

Opgave 2

De zin goed lezen en het onvolledige woord aanvullen door keuze van een beginlettergroep.

Illustratie: 'een kraal rijgen aan een draad'.

Opgave 3

De kinderen moeten kiezen uit vier letter-alternatieven. Laat zien dat ze deze letters kunnen proberen, dan horen ze direct welke letter goed is. Soms zijn er twee letters mogelijk, in dat geval moeten ze zelf een keuze maken (bijvoorbeeld knoop - kroop).

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De kinderen die alleen oefenen met het basispakket, gaan nu verder met het werkblad (zie kopieerblad 1). Dit werkblad is nieuw voor ze. Voordat u het werkblad gaat kopiëren, kunt u de rubricering op het blad aanbrengen, zodat u het enkel hoeft toe te lichten. Voor de tweede les kunnen ze dit eventueel zelf doen. (Les 1: bl - br - dr; les 2: fl - fr - gl - gr; les 3: kl - kn - kr - kw.)

• Bouwboek (activiteitengroep)

Ook deze groep kinderen krijgt te maken met een nieuw verwerkingsblad (kopieerblad 2), waarin de vorm van de medeklinkercombinatie die geoefend wordt, nog moet worden getekend of gekleurd. De eerste keer zal toelichting nodig zijn.

U zou het klassikaal kunnen doen omdat alle kinderen ermee te maken krijgen. Laat zien hoe de medeklinkercombinatie in de vorm geschreven wordt. Maak vervolgens de stippellijn om de letters heen zwart. Elke medeklinkercombinatie die geoefend wordt krijgt zo een eigen karakteristieke vorm.

Toelichting bij de oefeningen

Les 1

Activiteit 2: een rijmwoord bedenken bij een deel van het woordpakket.

Les 2 en 3

Activiteit 2: met de aangeboden lettergroepen steeds twee woorden bedenken.

Afsluiting

Het basispakket komt als gezamenlijke activiteit opnieuw aan de orde via de uitlopopdracht voor de instructiegroep. U laat de kinderen om de beurt een woord noemen, totdat alle rubrieken besproken zijn. Oefen daarbij ook het 'zich voorstellen van woorden'. Laat de kinderen een woord goed bekijken, en het blad omdraaien. U vraagt ze de laatste letter van het woord te noemen en dan de letter die ervoor staat. U kunt ze ook vragen het woord op een blaadje te schrijven. Het gaat erom dat kinderen vanzelfsprekend proberen zich eerst een woord voor te stellen, voordat ze gaan schrijven. Als aanvullend hulpmiddel bij het schrijven kunnen ze eventueel klankanalyse of klankgroepanalyse gebruiken.

U kunt vanaf het begin de woordvorm benadrukken: zo mikt u op het ontstaan van woordbeelden. Echter, in deze fase ligt de nadruk nog vooral op de lettergroepen waarmee klankzuivere woorden geschreven worden. Kinderen moeten overeenkomstige lettergroepen gaan herkennen en automatiseren: bijvoorbeeld *bloem* - *bloes*, *stoom* - *droom*.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit twintig zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Per medeklinkercombinatie komen twee woorden voor (alleen 'gl' en 'kw' komen eenmaal voor). Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat en wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 4

Controledictee 5.1

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 die bloes moet in de was.	bloes
2 hij fluit op zijn vingers.	fluit
3 ik doe dat werk graag.	graag
4 die druif smaakt zuur.	druif
5 in het glas zit een barst.	glas
6 dat is een leuke knul.	knul
7 ik schrijf een brief.	brief
8 de kraal rolt op de grond.	kraal
9 die fles is bijna leeg.	fles
10 de kwal drijft in zee.	kwal
11 ik heb een blaar op mijn voet.	blaar
12 die klok staat stil.	klok
13 in de schaal ligt fruit.	fruit
14 hij gaf me een klap.	klap
15 dat is mijn broer.	broer
16 een koning draagt een kroon.	kroon
17 de lucht ziet er grijs uit.	grijs
18 ik heb pijn aan mijn knie.	knie
19 mijn jas is nog niet droog.	droog
20 dat sap smaakt heel fris.	fris

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

In het verhaal ontbreken woorden en een zin.
Geef de kinderen vooraf de volgende werkvolgorde (handelingswijzer):

- 1 Lees het verhaal zin voor zin en bedenk welk woord ontbreekt.
- 2 Schrijf dat woord ernaast.
- 3 Bedenk welke zin ingevuld zou kunnen worden op de lege plaats en vul die zin in.
- 4 Lees het hele verhaal nog een keer en denk na of het zo goed is.
- 5 Schrijf het goede verhaal over op een blaadje. (Dit kunnen de kinderen eventueel in de schrijfles doen!)
- 6 Bedenk zelf daarna nog één of meer zinnen bij het verhaal.
- 7 Maak een tekening bij het verhaal.

De meeste kinderen zullen de taak zelfstandig kunnen maken. U weet waarschijnlijk welke kinderen hulp nodig hebben. Geef deze kinderen individuele ondersteuning of laat ze in een tweetal werken. Om teleurstellingen te voorkomen, controleert u hun verhaal voordat ze het op een blaadje overschrijven. U kunt de opdracht eventueel in twee delen splitsen: eerst stap 1 t/m 3, daarna stap 4 t/m 6 en 7.

Afsluiting

Bespreek klassikaal wat de kinderen moeilijk vonden bij deze opdracht en welke oplossingen ze bedacht hebben. U kunt ook één of twee kinderen het verhaal laten voorlezen en/of enkele illustraties laten 'showen'.

Introductie

Licht het nagekeken dictee kort toe: noem een paar opvallende aspecten. Geef de dictees terug. Laat de kinderen die geen fouten gemaakt hebben direct beginnen aan hun stelopdracht. Ze kunnen opdracht 1 afmaken, of beginnen met opdracht 2.

In opdracht 2 staat in elke zin een onjuist of een onvolledig woord. De kinderen moeten dit woord al lezend ontdekken. Laat ze een kladblaadje gebruiken, waarop ze het nummer van de zin noteren en het goede woord. Hetzelfde doen ze met de zinnen waarin een woord ontbreekt. Daarna schrijven ze het hele verhaal op een blaadje en bedenken de ontbrekende zinnen erbij. Vervolgens kunnen de kinderen een tekening bij het verhaal maken.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 5*

De werkvolgorde (handelingswijzer) voor de kinderen is:

- 1 Lees de zin.
- 2 Bedenk welk woord fout is of ingevuld moet worden.
- 3 Schrijf het nummer van de zin op met het goede woord erachter.
- 4 Schrijf de zin op die ontbreekt.
- 5 Kies een titel.
- 6 Schrijf het verhaaltje in het net.
- 7 Maak er een tekening bij.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die in hun dictee fouten hebben gemaakt, maar die een voldoende score hebben gehaald, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift in de 'lijst met moeilijke woorden'. Daarna oefenen ze de woorden met behulp van inprenting (instructie: woord bekijken, blaadje erop leggen, 'in je hoofd kijken', het woord opschrijven en nakijken of het goed is). Daarna gaan ze verder met de eerste of tweede steltaak.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Kinderen met een onvoldoende score, kunnen drie soorten fouten hebben gemaakt:

- analysefouten (ze laten een letter weg);
- volgordefouten (ze zetten de letters in de verkeerde volgorde);
- klank-tekenfouten: deze fouten komen het meeste voor (een klank wordt door een verkeerde letter weergegeven).

Bij analysefouten oefent u uiteraard de klankanalyse, met behulp van woorden die de kinderen meteen kunnen en moeten opschrijven. U gebruikt daarvoor kopieerblad 3. U zegt een woord, een kind zegt het woord in stukken na en alle kinderen schrijven het woord op.

De woorden met een korte klinker zijn bedoeld voor de linker woordstrook. In de rechter woordstrook is extra ruimte voor de lange klinker en tweetekensklank. Bij volgordefouten werkt u op precies dezelfde wijze als bij analysefouten. U kunt de kinderen die deze fouten maken dus samen laten oefenen.

Bij één of meer klank-tekenfouten laat u de kinderen de desbetreffende woorden – met enkele overeenkomstige woorden erbij – oefenen met behulp van inprenting. Laat de kinderen tijdens het schrijven het woord ook uitspreken. Het gaat om de koppeling tussen klank en teken, tussen gesproken en geschreven woord.

Afsluiting

Laat twee kinderen hun verhaal voorlezen, één zonder en één met een zelfbedacht slot.

Woordpakketten (basisstof)

les 6 sl - sn - sp - st	les 7 pl - pr - tr - tw	les 8 vl - vr - wr - zw
snoer	pruim	vlieg
snor	prop	vlot
slot	prik	vlam
slak	plas	vloer
slim	pluis	vlek
sloot	plaat	vlug
spin	plek	vlees
sput	plat	vrij
spook	plan	vrouw
spel	traan	vraag
steen	trap	wrak
stok	trom	wrat
stoel	traag	zwaan
stuur	trui	zweep
stil	troep	zwaar
stof	twee	zweet
stout		zwak
stam		zwem

Materiaal

- Bouwschrift les 6 t/m 8
- Bouwboek les 6 t/m 8
- Kopieerbladen 1 en 2

Extra materiaal

- Automatiseringsspel Viertel spel 1
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 3 oefening 3.1 en 3.2

Lesverloop

Introductie

Vraag de kinderen de medeklinkercombinaties te noemen die in de vorige lesreeks geleerd zijn. Zet deze op het bord.

Zie de toelichting bij het spellingaspect van les 1, 2 en 3 (blz. 4).

Zet de medeklinkercombinaties die behandeld worden op het bord, en oefen elke combinatie met behulp van een voorbeeldwoord.

Woordenschat

Bijna alle woorden waarvan de betekenis lastig is, zijn afgebeeld of in oefening 2 in een zin geplaatst. Enkele woorden zijn niet betekenisvol aangeboden.

Wilt u daaraan zelf aandacht besteden:

Les 6: stout, slim, spook

Les 7: plas, plek

Les 8: zwak, vrij

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

Wijs de kinderen die zelfstandig de oefeningen in het Bouwschrift gaan maken erop dat bij oefening 2 de lettergroep in het ovaal slechts één keer gebruikt wordt.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Met de kinderen die instructie nodig hebben, bespreekt u de oefeningen. Doe steeds een opdracht samen. In oefening 2 wordt een nieuwe oefenvorm gebruikt. U kunt deze in zijn geheel mondeling doen.

les 6

les 6

1 vul in.

2 lees de zin, schrijf het woord op.

de oot is niet diep. _____

er ligt of op het boek. _____

de am van de boom is dik. _____

ik vind dat een leuk el. _____

het is il in de klas. _____

3 maak woorden met sl, sp of st.

out of ok ook im

oot am een ee el

kopieerblad 1 / bouwboek les 6

les 7

les 7

1 vul in.

2 lees de zin, kies uit: pl, pr of tr. schrijf het woord op.

dat is een goed an. _____

de ik doet geen pijn. _____

hij ligt at op zijn rug. _____

dat gaat veel te aag. _____

ruim die oep nu eens op. _____

3 maak woorden met pl, pr of tr.

om an ui aat ijs

as at ek oep aag

kopieerblad 1 / bouwboek les 7

les 8

les 8

1 vul in.

2 lees de zin, schrijf het woord op.

op de oer ligt een mat. _____

een poes eet graag ees. _____

er zit een ek op je bloes. _____

ik em naar de kant. _____

die steen is heel aar. _____

3 maak woorden met v, w of z.

rat wak lees

wak weet roeg

raag lug weep

lam lek waar

wem rij lieg

kopieerblad 1 / bouwboek les 8

Opgave 1

Woorden invullen in een woordvorm.

Illustraties: snoer, snor, slot, slak, spin, spuit, stoel, stuur.

Opgave 2

De zin lezen en het onvolledige woord aanvullen en opschrijven.

Illustratie: 'een ondiepe sloot'.

Opgave 3

Het gaat bij deze oefening om drie medeklinkercombinaties en tien woordkernen. Bij elke kern wordt een medeklinkercombinatie gekozen.

Opgave 1

Woorden invullen in een woordvorm.

Illustraties: pruim, prop, plas, pluig, traan, trap, twee, trom.

Opgave 2

De onvolledige woorden uit de zin worden aangevuld met behulp van die medeklinkercombinaties.

Illustratie: 'plat' (hij ligt plat op zijn rug).

Opgave 3

De kinderen combineren weer een woordkern met een medeklinkercombinatie.

Opgave 1

Woorden invullen in een woordvorm.

Illustraties: vlieg, vlot, vrouw, vlam, wrak, wrat, zwaar, zweep.

Opgave 2

Door de zin te lezen moeten de kinderen zelf het goede woord bedenken.

Illustratie: 'een mat op de vloer'.

Opgave 3

De kinderen schrijven de woorden met behulp van één van de drie gegeven letters.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Voor de meeste kinderen kunt u volstaan met de verwerking van het basispakket met behulp van het werkblad (zie kopieerblad 1).

Zet de woordtypen waarop gerubriceerd moet worden vooraf op het bord. U kunt ze uiteraard voor het kopiëren van het werkblad ook zelf invullen.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het woordpakket wordt verwerkt met behulp van kopieerblad 2.

Toelichting bij de oefeningen

Les 6

Activiteit 2: bij elk woord van het woordpakket een rijmwoord bedenken.

Les 7

Activiteit 2: het woordpakket opnieuw samenstellen door de onvolledige woorden aan te vullen. Eventueel vraagt u ze er nog een tweede woord zelf bij te bedenken.

Les 8

Activiteit 2: woorden vormen door de cijfercode om te zetten in letters.

Afsluiting

Aan het einde van de les herhaalt u per woordtype een aantal woorden. Daarbij zal blijken dat het aantal woorden per woordtype verschilt. Licht toe dat sommige medeklinkercombinaties heel weinig voorkomen en andere heel veel. Oefen de inprenting met enkele woorden. Kies daarvoor steeds woordparen met eenzelfde beginlettergroep. Het gaat erom dat de kinderen zich de medeklinkercombinatie aan het begin van een woord ook als lettergroep gaan voorstellen.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit eenentwintig zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn geoefend in het basispakket. Elke medeklinkercombinatie komt tweemaal voor, behalve de 'sn', 'tw' en de 'wr', die éénmaal voorkomen.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 9

Controledictee 5.2

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

- 1 het stuur staat niet recht.
- 2 ik heb twee herten gezien.
- 3 het snoer van de lamp is stuk.
- 4 een schildpad loopt heel traag.
- 5 op deze plek lag de fiets.
- 6 die sloot is niet diep.
- 7 je moet die troep opruimen.
- 8 dat is een goed plan.
- 9 het kleine kind is stout.
- 10 die prop hoort in de papierbak.
- 11 de slak kruipt op het blad.
- 12 op het raam zit een vlieg.
- 13 ik spuit de planten nat.
- 14 de vloer is pas geveegd.
- 15 de spin loert op de mug.
- 16 die pruim is nog niet rijp.
- 17 op mijn hoofd staan druppels zweet.
- 18 ik heb daar een vrouw gezien.
- 19 die stoel weegt zwaar.
- 20 ik vraag het aan hem.
- 21 dit is het wrak van een schip.

schrijf op

stuur
twee
snoer
traag
plek
sloot
troep
plan
stout
prop
slak
vlieg
spuit
vloer
spin
pruim
zweet
vrouw
zwaar
vraag
wrak

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

In het verhaal staan onvolledige woorden en ontbreken woorden en een zin.

Laat de kinderen het verhaal lezen, het goede woord en de zin invullen en er enkele zinnen bij bedenken. Daarna schrijven ze het verhaal over op een blaadje (eventueel in de schrijfles) en maken er een tekening bij. Geef extra hulp aan de kinderen die deze opdracht niet zelfstandig kunnen maken. Zie ook de beschrijving van de steltaak bij les 4, blz. 7.

Afsluiting

Bespreek het verhaal en vraag naar de oplossingen die de kinderen hebben bedacht. Ze hebben vast en zeker verschillende mogelijkheden ontdekt.

Introductie

Geef de nagekeken dictees terug aan de kinderen. Vertel wat u bij het nakijken is opgevallen. Daarna laat u de kinderen die geen fouten hebben gemaakt aan hun steltaak beginnen. Ze kunnen opdracht 1 uit het Bouwschrift afmaken, of beginnen met opdracht 2 uit het Bouwboek. De werkvolgorde beschreven in les 5 is ook hier van toepassing.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 10*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die in hun dictee fouten hebben gemaakt, maar met een voldoende score, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift in hun 'lijst van moeilijke woorden'. Daarna oefenen ze deze woorden individueel met behulp van inprenting (instructie: woord bekijken, blaadje erop leggen, 'in je hoofd kijken', het woord opschrijven en nakijken of het goed is). Tot slot kunnen ze elkaar in tweetallen de woorden dicteren.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Voor toelichting, zie blz. 7.

Afsluiting

Besteed aandacht aan de steltaak. Sommige kinderen zullen opdracht 1 hebben afgerond, andere kinderen zijn misschien al klaar met opdracht 2. Vraag de kinderen naar hun ervaringen met deze opdrachten.

Woordpakketten (basisstof)

les 11 eer - oor - eur	les 12 eer - oor - eur	les 13 eer - oor - eur
peer	peer	beer
beer	beer	heer
veer	heer	leer
heer	meer	meer
leer	leer	peer
weer	weer	teer
zeer	teer	veer
meer	zeer	weer
oor	boor	zeer
koor	hoor	boor
hoor	koor	door
boor	voor	koor
deur	door	deur
geur	deur	geur
zeur	geur	zeur
	zeur	beurt
		kleur
		speer
		zweer
		spoor

Materiaal

- Bouwschrift les 11 t/m 13
- Bouwboek les 11 t/m 13
- Kopieerblad 4

Extra materiaal

- Automatiseringsspel Lettergroepkwartet
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 3 oefening 4.1, 4.2 en 4.3

Lesverloop

Introductie

In de vorige lesreeks hebben de kinderen een medeklinkercombinatie leren schrijven aan het begin van een woord. Daarbij werd het woord verdeeld in twee lettergroepen (bijvoorbeeld st-oel). Vertel de kinderen dat de aandacht nu wordt verschoven naar de tweede lettergroep.

Teken op het bord drie vakken. Verdeel elk vak in drie kleinere vakken met behulp van stippellijnen. Daarin zet u – los of verbonden – de lettergroepen eer, oor en eur. Vraag een kind een lettergroep te lezen en een woord te noemen waarin deze lettergroep zit. Vertel dat de drie letters bij elkaar horen en daarom in één vak staan. Daarom ook schrijven we ze steeds aan elkaar en noemen we ze samen: 'eer' (of 'oor' of 'eur'). Laat vervolgens op het gehoor enkele eer-, oor- en eur-woorden in klankgroepen analyseren (bijvoorbeeld b-eer, v-oor, d-eur).

Woordenschat

Daar waar mogelijk, zijn alle woorden getekend of in een zin geplaatst. De vetgedrukte woorden in het woordpakket vragen – vermoedelijk – toelichting. Lees eventueel samen met de kinderen alle zinnen. Zo nodig kunt u dan extra aandacht schenken aan de woorden.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

Wijs de kinderen die zonder verdere instructie aan het werk gaan kort op het vak van eer - oor - eur in opdracht 1. Ze mogen door de stippellijn heen schrijven.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Bij de instructie gebruikt u het werkblad voor de rubriceeropdracht (kopieerblad 4). Op het werkblad wordt boven een kolom 'eer', 'oor' en 'eur' ingevuld. U dicteert twee woorden per kolom. Als een woord gedicteerd is, laat u een kind het woord verdelen in twee stukken (b - eer). Daarna zoeken alle kinderen van de instructiegroep de goede kolom op en schrijven het woord in twee stukken op: b - eer. Laat ze een streepje tussen beide stukken zetten. Het gaat er bij deze oefening om dat de kinderen leren een vaste koppeling te leggen tussen de klankgroep die ze horen en de lettergroep die ze zien.

Vertel de kinderen dat ze dit werkblad op het eind van de les weer gebruiken, na de oefeningen in het Bouwschrift. Ze moeten dan de andere woorden met eer - oor - eur erbij schrijven die ze in de oefeningen van het Bouwschrift geleerd hebben.

les 11

les 11

eer eur oor

1 vul in.

ik heb een . . . aan mijn sok.
hij gooit de . . . niet goed.
in dit . . . zit veel vis.
de . . . doet heel veel pijn.
de kraag is van . . .

2 bedenk een woord met eer, oor of eur.

mijn . . . doet pijn.
ik . . . de poes.
de . . . zit op slot.
op het . . . vaart een boot.
die . . . is niet rijp.

3 kies uit: eer, oor of eur, schrijf het woord op.

een v . . . van de mus. . . . ik b . . . een gat.
het is koud w hij is een z . . .
de g . . . van vis. . . . een jas van l . . .
ik ben z . . . moe. . . . ik h . . . iets.

kopieerblad 4 / bouwboek les 11

Opgave 1

Woorden invullen in een woord-vorm.

Wijs op het vak voor de lettergroep: de letters blijven bij elkaar.

De kinderen moeten de volgende woorden invullen: peer - beer - veer - heer - boor - koor - deur - geur. Deze woorden zijn ook afgebeeld.

Opgave 2

De kinderen bedenken zelf welk eer - oor - eur woord in de zin past. Illustratie: 'een boot op een meer'.

Opgave 3

De kinderen vullen het onvolledige woord in de zin aan.

les 12

les 12

eer eur oor

1 lees de zin, vul in: hoor, teer, meer of geur.

op de jas zit . . .
ik hoor een . . .
uit de deur komt een . . .
ik zwem in het . . .

2 kies uit: ee, oo of eu, schrijf het woord op.

die jas is niet van l . . . r.
hij is w . . . r niet op tijd.
de poes zit v . . . r het raam.
ik ruk de g . . . r van poep.

3 bedenk een rijm-woord.

peer en teer en
geur en door en
hoor en zeur en
zeer en meer en

4 zek rijm-woorden met eer, oor of eur.

p en v . . . en . . . g . . . en d . . . en . . .
v en k . . . en . . . m . . . en h . . . en . . .
d en z . . . en . . . b . . . en k . . . en . . .
l en w . . . en . . . l . . . en z . . . en . . .

kopieerblad 4 / bouwboek les 12

Opgave 1

De kinderen kiezen het goede woord bij elke zin. Illustratie: 'teer op een jas'.

Opgave 2

De kinderen vullen het onvolledige woord aan door een keuze van de middenklank.

Illustratie: 'voor' (de poes zit voor het raam).

Opgave 3

Bij een woord wordt een rijmwoord bedacht.

Illustratie: een koor.

Opgave 4

De kinderen vullen steeds tweemaal dezelfde lettergroep in, dus peer en beer, enz.

les 13

les 13

eer oor eur

1 lees de zin, vul in: meer, teer, leer, speer of zweer.

ik heb . . . aan mijn sok.
hij gooit de . . . niet goed.
in dit . . . zit veel vis.
de . . . doet heel veel pijn.
de kraag is van . . .

2 maak woorden met eer, oor of eur.

b . . .	k . . .	t . . .
d . . .	l . . .	v . . .
g . . .	m . . .	w . . .
h . . .	p . . .	z . . .

3 lees de zin, vul in: speer, baart, zweer, spoor of kleur.

ik zie een . . . in het zand.
jij bent nu aan de . . .
op mijn duim zit een . . .
die . . . is heel fel.
de . . . ligt op het gras.

4 bedenk een rijm-woord.

voor heer geur zeer boor

kopieerblad 4 / bouwboek les 13

Opgave 1

Bij elke zin wordt het goede woord gezocht. Illustratie: 'een speer die verkeerd wordt gegooit'.

Opgave 2

Bij elke letter wordt een letter-groep gekozen.

Opgave 3

In elke zin past weer een woord. Illustratie: 'een spoor van een paard in het zand'.

Opgave 4

Zelf een rijmwoord bedenken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Bij de instructie hebben de kinderen al met het werkblad gewerkt. Ze zoeken nu de resterende woorden erbij in het Bouwschrift en vullen daarmee de kolommen op het werkblad aan. Tot slot proberen ze zelf met vijf woorden een zin te bedenken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Voor de verwerking van het woordpakket gebruiken de kinderen kopieerblad 4. Alle woorden worden in twee stukken verdeeld geschreven en vervolgens nog eens aan elkaar.

Toelichting bij de oefeningen

Les 11

Activiteit 2: woorden sorteren op beginletter.

Les 12

Activiteit 2: woorden sorteren op betekenis.

Les 13

Activiteit 2: woorden schrijven met behulp van een cijfercode.

Afsluiting

De kinderen van de instructiegroep hebben de woorden van de desbetreffende les op hun werkblad gerubriceerd staan. De andere kinderen hebben hun Bouwschrift erbij. De kinderen noemen om de beurt een woord en u oefent ze steekproefsgewijs. U laat de kinderen een woord bekijken, daarna moeten ze het werkblad omdraaien. Vervolgens herhaalt u het woord nog eens. U vraagt de kinderen 'in hun hoofd' naar het woord te kijken. Daarna laat u ze het woord opschrijven: eerst in twee stukken en dan aan elkaar vast (b-eer en beer).

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit drieëntwintig zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn geoefend in het basispakket. Wijs de kinderen er kort op dat ze de woorden kunnen schrijven op basis van het woordbeeld ('in je hoofd kijken') of door het woord in twee stukken te verdelen. Ze mogen niet klankanalyserend schrijven, dat veroorzaakt fouten.

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 14*

Controledictee 6.1

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 de beer loopt in het bos.	beer
2 ik boor een gat.	boor
3 ik ruik een vieze geur.	geur
4 mijn oor doet pijn.	oor
5 ik kruip door het gat.	door
6 de deur zit op slot.	deur
7 de heer zet een hoed op.	heer
8 ik hoor de poes.	hoor
9 zij zingt in een koor.	koor
10 de jas is van leer.	leer
11 de boot vaart op het meer.	meer
12 die peer is nog niet rijp.	peer
13 er zit teer op mijn sok.	teer
14 de bal ligt voor de sloot.	voor
15 dit is een veer van een mus.	veer
16 het is mooi weer.	weer
17 mijn voet doet zeer.	zeer
18 zeur toch niet zo.	zeur
19 hij gooit met een speer.	speer
20 dat is het spoor van een paard.	spoor
21 er zit een zweer op mijn duim.	zweer
22 die kleur is niet mooi.	kleur
23 jij bent aan de beurt.	beurt

Score

Voldoende: 19 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

In het verhaal staan onvolledige woorden en ontbreken woorden en een zin.

Laat de kinderen het verhaal lezen; het goede woord en de zin invullen en er enkele zinnen bij bedenken. Daarna schrijven ze het verhaal over op een blaadje (eventueel in de schrijffles) en maken er een tekening bij. Geef extra hulp aan de kinderen die deze opdracht niet zelfstandig kunnen maken. Laat één van de kinderen de werkvolgorde nog even verwoorden. Systematisch werken is bij deze taak belangrijk.

Afsluiting

Laat enkele kinderen hun illustratie tonen. Praat er met de kinderen over dat ze schrijven voor een lezer. Een verhaaltje moet er dus ook leuk uitzien.

Introductie

Leg bij het bespreken van het dictee zo nodig kort de nadruk op de klankgroepen eer - oor - eur en de vaste schrijfwijze die daarbij hoort. De kinderen zonder fouten in hun dictee gaan direct verder met een steltaak. Herhaal kort de werkvolgorde voor steltaak 2.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 15*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die fouten hebben gemaakt in hun dictee, maar die een voldoende score hebben behaald, vullen hun 'lijst van moeilijke woorden' achter in het Bouwschrift aan. Daarna oefenen ze deze woorden individueel of in tweetallen met behulp van inprenting (woord bekijken, woord bedekken, 'in je hoofd kijken', woord opschrijven en nakijken), tot ze de woorden beheersen. U kunt ze eventueel ook wat woorden uit de eerste lessenreeks laten oefenen.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Kinderen met een onvoldoende dicteescore hebben bijna zeker klankanalyserend geschreven. De extra oefening is dus gericht op het leren luisteren naar de klankgroep, het verdelen van het woord in twee stukken en het zich visueel voorstellen van het woord. Gebruik daarbij kopieerblad 5 als oefenblad. Na het woord oefenen gaan ook deze kinderen verder met de steltaak.

Afsluiting

Besprek enkele voorbeelden van de steltaak. Laat de kinderen vertellen welke werkvolgorde ze gevolgd hebben en ga na of deze klopt met de voorgestelde handelingswijzer.

Woordpakketten (basisstof)

les 16 herhaling	les 17 herhaling	les 18 herhaling
bloem	blaar	plaat
blij	gras	plat
blok	klaar	plek
bloot	klas	plas
blik	klap	prop
brug	kleur	prik
brief	kras	pruin
braam	kraan	trom
broek	kraam	troep
broer	krat	trap
bruin	krom	traag
druif	slot	twee
droom	sloot	vlieg
drop	slee	vloer
droog	slim	vlug
druk	smal	vlek
fluit	snel	vlot
fles	snoer	vlam
fris	snor	vlees
fruit	snoep	vlag
friet	snee	vraag
groot	spel	vrij
grap	spoor	vroeg
groep	slap	vrouw
gras	stijf	wrak
groen	stoep	wrat
grijs	stout	zwaan
glas	stoel	zweer
vlieg	traan	zweet
vlag	vlot	zwaar
vlam		zweep
vrouw		zwak
vraag		
klaar		
sloot		
stop		

Materiaal

- *Bouwschrift les 16 t/m 18*
- *Bouwboek les 16 t/m 18*
- *Kopieerbladen 6, 7, 8 en 9*

Extra materiaal

- *Automatiseringsspel Viertal-1*
- *Computerprogramma Spellinghulp module 1: thema 3 oefening 3.1 en 3.2*

Lesverloop

Introductie

In drie lessen (16, 17 en 18) herhaalt u alle medeklinker-combinaties. Vraag de kinderen welke combinaties ze zich herinneren. Zet deze op het bord.

Zet vervolgens de beginlettergroepen waar het in de les om gaat op het bord (als ze er nog niet staan).

De kinderen hebben alle of bijna alle woorden waarmee ze gaan oefenen, al gehad. Laat de kinderen kort een voorbeeld noemen van een woord met elke lettergroep en oefen daarmee op het gehoor: verdelen in twee stukken (bl-oem, zw-aan enz.).

Woordenschat

De kinderen kennen de woorden van les 16. De vetgedrukte woorden van les 17 en 18 zijn nieuw. Ze zijn of geïllustreerd, of worden in een zin geplaatst. Besteed daar zo nodig klassikaal aandacht aan.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kunnen alle oefeningen in het Bouwschrift zelfstandig maken. Er zitten geen nieuwe oefeningen bij.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Het is voldoende dat u samen met de kinderen die instructie nodig hebben, de oefeningen uit het Bouwschrift kort naloopt. U doet dit door het eerste woord van elke oefening samen te doen. Daarna kunnen ook deze kinderen aan het werk. (Bespreek wel altijd de illustraties: ze verbeelden een woord of zin!)

les 16

les 16 herhaling

1 maak woorden met f of g.

roep	rap	ras
root	lult	les
ris	las	roen
riet	ruit	rijs

2 maak woorden met bl, br of dr.

oem	ijk	op
ug	uif	oek
lj	ok	oot
laf	uin	oer
aam	oom	oag

3 kies uit: vl of fl, vr of fr.

leg	ult
ult	ouw
ag	is
am	let
es	aag

4 maak twee nieuwe woorden.

klok	groot	drop
blaar	slap	stuk

kopieerblad 7 / bouwboek les 16

Opgave 1

Woorden maken door het kiezen van de goede beginletter.
Illustratie: 'een schaal met fruit'.

Opgave 2

Woorden maken door het kiezen van een beginlettergroep.

Opgave 3

Als opgave 2.
Illustratie: 'hij stelt een vraag'.

Opgave 4

Van twee bestaande woorden twee nieuwe woorden maken.

les 17

les 17 herhaling

1 lees de zin. schrijf het woord op.

geen doos maar een at.

geen kruk maar een oel.

niet dom maar im.

niet breed maar al.

niet traag maar el.

2 zoek een rijmwoord met sm, sn, sl of sp.

twee en	groot en
snel en	stoer en
klim en	troep en

3 kies uit. schrijf het woord op.

sm of sn	sp of st	kl of kr
el	aar	eur
al	out	aam
ee	oep	as
oep	el	om
or	lijf	ap

4 maak steeds twee woorden met

laar	ras	lot	raan	lap
------	-----	-----	------	-----

kopieerblad 8 / bouwboek les 17

Opgave 1

Door goed lezen het onvolledige woord aanvullen.
Illustratie: 'niet traag, maar snel'.

Opgave 2

Een rijmwoord zoeken met keuze van een beginlettergroep.
Illustratie: 'op een slee'.

Opgave 3

Woorden maken door de keuze van een beginlettergroep.

Opgave 4

Zelf woorden bedenken uitgaande van een woordkern.

les 18

les 18 herhaling

1 lees de zin. kies uit: vr, vl of pl. schrijf het woord op.

ik vind die aat heel mooi.

de spin kijkt naar de leg.

hij staat in een as.

je bent veel te oeg.

het ot ligt vast.

2 kies uit: l, r of w. schrijf het woord op.

p aat	t om	v ag
p op	t oep	v aag
p ik	t ap	w ak
p at	t ee	z aan
p ek	t aag	z eep

3 maak woorden met vl, vr, wr of zw.

at	eer	ek	ees
eet	ug	oer	aar

kopieerblad 9 / bouwboek les 18

Opgave 1

In zinnen het onvolledige woord aanvullen door keuze van de beginlettergroep.
Illustratie: 'het vlot ligt vast'.

Opgave 2

Woorden maken door keuze van een letter.

Opgave 3

Woorden maken met behulp van een woordkern en een beginlettergroep.
Illustratie: 'zweet'.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Bespreek de nu afwijkende opdracht: de kinderen hoeven geen woorden te rubriceren, aangezien het om een herhaling van woorden gaat. Ze kunnen nu laten zien dat ze de geleerde woorden kunnen toepassen (zie kopieerbladen 7, 8 en 9). Ze moeten steeds het getekende woord bekijken. Daarna moeten ze met het woord een zin bedenken en die opschrijven. Het plaatje bevat soms aanwijzingen voor een zin.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De verwerking van het woordpakket gebeurt met behulp van kopieerblad 6. De kinderen moeten daarbij zelf steeds het woord in twee stukken verdelen en het daarna nog een keer aan elkaar schrijven. Voor de tweede oefening van elke les kan de rechter woordstrook gebruikt worden. Als extra oefening kunnen de kinderen van de activiteitengroep ook nog de zinsopdracht maken (kopieerblad 7, 8 of 9).

Toelichting bij de oefeningen

Les 16

Activiteit 2: rijmwoorden zoeken bij enkele woorden van het woordpakket.

Les 17

Activiteit 2: van een aantal woordparen wordt steeds één nieuw woord gemaakt.

Les 18

Activiteit 2: met de aangeboden lettergroepen worden steeds twee nieuwe woorden gemaakt.

Afsluiting

Vraag de kinderen welke medeklinkercombinatie ze moeilijk vinden. Misschien kennen ze nog meer woorden met deze combinatie. Zet die woorden op het bord.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit vierentwintig zinnen met een dicteewoord. Tot nu toe hebben de kinderen vierentwintig medeklinkercombinaties geoefend. Elke combinatie komt eenmaal in het dictee voor. Daarbij is vooral voor woorden met tweetekensklanken gekozen. Niet alle woorden zijn echter in deze lessenreeks geoefend!

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 19*

Controledictee 6.2

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 de lamp hangt aan een snoer.	snoer
2 de pruim is nog niet rijp.	pruim
3 die brief ziet er leuk uit.	brief
4 ik ben er heel blij mee.	blij
5 het kind was heel stout.	stout
6 ik vraag het aan die vrouw.	vrouw
7 mijn knie doet pijn.	knie
8 daar ligt het wrak van een schip.	wrak
9 hij blaast op een fluit.	fluit
10 ik verf de kast groen.	groen
11 de rat zit bij de sloot.	sloot
12 ik doe een trui aan.	trui
13 de vlieg zit op het raam.	vlieg
14 de kwal ligt op het strand.	kwal
15 dat is een mooie plaat.	plaat
16 de druif smaakt zuur.	druif
17 ik kleur het huis geel.	kleur
18 de poort is heel smal.	smal
19 er ligt krijt op de vloer.	krijt
20 ik ben er om twee uur.	twee
21 dat spoor loopt naar de schuur.	spoor
22 ik koop een bakje friet.	friet
23 doe de munt maar in de gleuf.	gleuf
24 de zweer doet erg pijn.	zweer

Score

Voldoende: 20 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

In het verhaal staan onvolledige woorden en ontbreken woorden en een zin.

Laat de kinderen het verhaal lezen, het goede woord en de zin invullen en er enkele zinnen bij bedenken. Daarna schrijven ze het verhaal over op een blaadje (eventueel in de schrijfles) en maken er een tekening bij. Geef extra hulp aan de kinderen die deze opdracht niet zelfstandig kunnen maken.

Afsluiting

Laat kinderen voorlezen welke zin ze er zelf bij bedacht hebben.

Introductie

Bespreek kort hoe het dictee is gemaakt. Misschien zijn er lastige medeklinkercombinaties die nog moeten worden toegelicht. Geef daarna aan hoe de steltaak in het Bouwboek gemaakt moet worden (voor de werkvolgorde zie blz. 7). De kinderen zonder fouten in het dictee die de eerste steltaak klaar hebben, beginnen nu met de tweede taak. De anderen doen dat na de woord oefening.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 20*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die in hun dictee fouten hebben gemaakt, maar met een voldoende dicteescore, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift. Daarna oefenen ze deze woorden individueel met behulp van inprenting (woord bekijken, woord bedekken, 'in je hoofd kijken', woord opschrijven en nakijken). Laat de kinderen ook de woorden dicteren aan elkaar. Daarbij moeten ze steeds proberen zich het woord voor te stellen, voordat ze het opschrijven.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Aan de kinderen die te veel fouten hebben gemaakt, geeft u extra hulp. Deze is afhankelijk van de foutenanalyse. Wanneer de fouten de medeklinkercombinatie aan het begin van het woord betreffen, kunt u volstaan met deze medeklinkercombinatie te oefenen op de volgende twee manieren:

- woorden met deze combinatie op klank laten analyseren en laten schrijven (auditieve oefening);
- woorden met deze combinatie inprenten, waarbij de vorm van de medeklinkercombinatie steeds wordt getekend:

broek **g**roen

Waarschijnlijk krijgt u ook nog te maken met fouten die zijn terug te voeren op onvoldoende klank-tekenkoppeling van de tweetekenklanken. U kunt dan enkele woorden met die tweetekenklank herhalen. Wanneer de tweetekenklank verwisseld is met een andere tweetekenklank, kiest u woorden met beide tweetekenklanken. U oefent deze samen door auditieve aanbieding (luisterdictee) en visuele inprenting (kijkdictee). Kinderen kunnen dit ook in tweetallen doen!

Afsluiting

'Je schrijft voor een lezer'. Zet deze zin op het bord en praat met de kinderen over de consequenties daarvan.

Woordpakketten (basisstof)

les 21 ls - lt - ns - nt	les 22 rn - rs - rt	les 23 ts - st
pols	doorn	mest
hals	laars	nest
mals	paars	vest
vals	kaars	roest
valt	vers	kist
gilt	kers	mist
belt	kort	beest
halt	hert	haast
rolt	hart	feest
gans	buurt	fiets
dans	taart	koets
bons	kaart	rits
mens	beurt	rots
wens	poort	mut
lint	boort	niets
kant	hoort	poets
punt	vaart	kast
munt	duurt	
	leert	

Materiaal

- *Bouwschrift les 21 t/m 23*
- *Bouwboek les 21 t/m 23*
- *Kopieerbladen 10 en 11*

Extra materiaal

- *Automatiseringsspel Viertal 2 en 3*
- *Computerprogramma Spellinghulp module 1: thema 3 oefening 3.2*

Lesverloop

Introductie

Laat de kinderen een paar voorbeelden noemen van woorden met twee beginmedeklinkers (benoem deze letters ook als medeklinkers!). Vervolgens vraagt u ze woorden te noemen met twee eindmedeklinkers. Zet de eindmedeklinkercombinaties waarover het in de desbetreffende les gaat op het bord. Oefen enkele woorden samen. Daarbij laat u de kinderen de woorden op het gehoor analyseren in twee stukken, namelijk de woordkern (het mkm-gedeelte) en de erop volgende medeklinker. Voorbeeld: hals hal-s.

Wijs de kinderen erop dat het eerste gedeelte soms een bestaand woord is dat ze al kunnen schrijven. Er komt alleen een letter achter! Probeer te voorkomen dat kinderen klankanalyserend schrijven: u vermijdt daarmee problemen met de lettervolgorde.

De analysetechniek die de kinderen in dit blok aanleren, gebruikt u in een volgend blok bij woorden als 'melk' met de tussenklank.

In deze drie lessen (21, 22 en 23) zijn alle woorden die de kinderen moeten oefenen nog volledig klankzuiver. Alleen het woord 'doorn' is een twijfelgeval, omdat sommige kinderen mogelijk een tussenklank tussen r en n uitspreken. Wijs ze op het bekende woord 'door'. Daar komt gewoon een 'n' achter.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Let op hoe het woord in de oefening gebruikt wordt, zodat de betekenis die u geeft overeenkomt met die in de oefening.

De woorden met een lastige betekenis zijn vet gedrukt in het basispakket. De meeste woorden zijn betekenisvol gemaakt door illustraties of zinnen. Zelf zult u vermoedelijk even aandacht moeten besteden aan enkele woorden in oefening 3, namelijk aan:

Les 21: vals, bons, mens

Les 22: vaart

Les 23: haast, poets

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kennen alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Oefen de auditieve analyse in twee stukken, namelijk de woordkern en de erop volgende klank. Bespreek vervolgens elke oefening in het Bouwschrift.

les 21

les 21

1 vul in.

2 lees de zin. schrijf het woord op.

hij belt heel hard.
 hier moet nog een punt.
 je mag een wenk doen.
 de stoel staat aan de kant.
 het vlees is heel mal.

3 maak woorden met s of t.

pun _____ mun _____ lin _____
 pol _____ rol _____ hal _____
 dan _____ val _____ bon _____
 kan _____ bel _____ men _____
 mal _____ wen _____ gil _____

kopieerblad 10 / bouwboek les 21

Opgave 1

Wijs de kinderen op de hoge en lage letters. Ook bij deze woorden moeten ze de woordvorm gebruiken. Illustraties: pols, hals, halt, dans, gans, lint, munt, mens.

Opgave 2

Door goed lezen een onvolledig woord in een zin aanvullen. Illustratie: 'hij belt heel hard'.

Opgave 3

Woorden maken door keuze van de eindmedeklinker.

les 22

les 22

1 vul in.

2 kies uit: eer, oor, uur. schrijf het woord op.

zij liet me dat spel.
 jij bent aan de boort.
 dat doet te lang.
 de poort zit op slot.
 hij heeft je niet.

3 maak woorden met s of t.

kaar _____ het touw is te kar.
 her _____ die sla is niet ver.
 laar _____ hij boort een gat.
 buur _____ ik kleur de bloem paar.
 har _____ de boot vaart weg.

kopieerblad 10 / bouwboek les 22

Opgave 1

Woorden invullen in de woordvorm. Illustraties: doorn, laars, kaars, kers, hert, hart, taart, poort.

Opgave 2

Een woord in een zin volledig maken door keuze van een lettergroep. Illustratie: 'de poort zit op slot'.

Opgave 3

Zelf een onvolledig woord aanvullen, als los woord en in een zin.

les 23

les 23

1 vul in.

2 lees de zin. vul in: mist, mest, hoest of roest.

zij is heel erg.
 er zit op dit mes.
 hij ruikt van een koe.
 ik zie niets van de nest.

3 kies uit: ts of st.

me _____ ne _____ ve _____ mu _____
 fee _____ ka _____ ri _____ bee _____
 pul _____ koe _____ poe _____ kl _____
 fla _____ ha _____ ra _____ nie _____

4 bedenken een rijmwoord.

niets en f _____ beest en _____
 poets en k _____ hoest en _____
 bots en r _____ iets en _____
 vast en k _____ mest en _____

kopieerblad 10 / bouwboek les 23

Opgave 1

Woorden invullen in een woordvorm.

Wijs de kinderen op het sterk afwijkende woordbeeld van de 'ts'-woorden vergeleken met de 'st'-woorden. Illustraties: nest, rits, fiets, koets.

Opgave 2

Bij een zin het goede woord kiezen. Illustratie: 'dit is mest van een koe'.

Opgave 3

Woorden aanvullen door keuze van de eindlettergroep.

Opgave 4

Bij een aangeboden woord een rijmwoord schrijven.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De werkbladoefening (zie kopieerblad 10) is gericht op zowel de klankvorm als het woordbeeld. Wijs de kinderen erop dat ze goed moeten letten op de twee medeklinkers op het eind van het woord.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De verwerking gebeurt met behulp van kopieerblad 11.

Toelichting bij de oefeningen

Les 21

Activiteit 2: van een woordkern een woord maken door toevoeging van een eindmedeklinker.

Les 22

Activiteit 2: bij elk woord van het woordpakket een rijmwoord proberen te vinden.

Les 23

Activiteit 2: van een woordkern een woord maken door toevoeging van een eindlettergroep.

Afsluiting

Alle kinderen zijn bezig geweest met zowel de klankvorm als het woordbeeld van woorden met twee eindmedeklinkers. Kom daarop terug en vraag de kinderen naar woorden die ze lastig vonden, en hoe ze die proberen te onthouden. De kinderen moeten leren verwoorden hoe ze woorden aanpakken. In het begin zal dit alleen de taalvaardige kinderen lukken. Kinderen leren echter ook veel van elkaar.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit twintig zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn geoefend in het basispakket: elke medeklinkercombinatie komt twee keer voor. De ts-woorden komen vijf keer voor, omdat dit een lastige combinatie is. (Het woord 'doorn' staat op zichzelf.)

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 24*

Controledictee 7.1

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

- 1 die doorn is scherp.
- 2 ik woon in de buurt.
- 3 er zit roest op het slot.
- 4 mijn pols doet pijn.
- 5 hij valt op de mat.
- 6 dit is haar fiets.
- 7 het hert eet gras.
- 8 deze rits is stuk.
- 9 hij gilt van pijn.
- 10 je mag een wens doen.
- 11 dat beest ken ik niet.
- 12 de hond ziet er vals uit.
- 13 op de straat ligt een munt.
- 14 de rots is heel hoog.
- 15 de gans zwemt in de sloot.
- 16 de sla is niet vers.
- 17 die muts is te klein.
- 18 de kaars brandt niet goed.
- 19 om het pak zit een lint.
- 20 ik heb niets gehoord.

schrijf op

doorn
buurt
roest
pols
valt
fiets
hert
rits
gilt
wens
beest
vals
munt
rots
gans
vers
muts
kaars
lint
niets

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Herinner de kinderen weer even aan de werkvolgorde. Laat een van de kinderen vertellen wat ze moeten doen en in welke volgorde.

Afsluiting

Laat enkele kinderen hun verhaal voorlezen. Benadruk daarbij dat 'je schrijft voor een lezer'. Vraag de kinderen waar ze aan moeten denken om het de lezer gemakkelijk te maken. Laat ze controleren of ze de leestekens niet vergeten zijn.

Introductie

Ga zo nodig kort in op het nagekeken dictee en deel de dicteeschema's uit. Bespreek vervolgens de steltaak in het Bouwboek. De kinderen die geen fouten hebben gemaakt in hun dictee, kunnen hier direct mee beginnen. De anderen gaan eerst woord oefeningen doen en gaan daarna verder met één van de steltaken.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 25*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die in hun dictee fouten hebben gemaakt, maar met een voldoende dicteescore, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift. Daarna oefenen ze deze woorden individueel of in tweetallen. (Laat de kinderen ook enkele lastige woorden uit de vorige lessenreeks oefenen!)

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

De kinderen met te veel fouten in hun dictee, gaan nu heel specifiek oefenen op basis van een foutenanalyse. Meestal bestaat het probleem eruit dat de kinderen klankanalyserend schrijven en de eindmedeklinkers verwisselen. De oefening verloopt daarom als volgt (zie kopieerblad 5):

- u zegt een woord voor;
- een kind zegt het woord na in twee stukken (woordkern + eindmedeklinker: bijvoorbeeld bees-t);
- alle kinderen schrijven het woord in twee stukken op, en daarna nog een keer als geheel woord.

Afsluiting

Laat de kinderen vertellen hoe ze de steltaak hebben aangepakt. Ze moeten de werkvolgorde leren verwoorden. Het schrijven van een tekst gebeurt – als het goed is – nooit zomaar, er is altijd een werkvolgorde. Daar moeten de kinderen vanaf het begin aan leren wennen.

Woordpakketten (basisstof)

les 26
mp - sp;
ns - nt

lamp
damp
kamp
pomp
wesp
gesp
rasp
bons
gans
dans
mens
wens
munt
punt
lint
kant
tent
ramp
kans

les 27
ks - ls - ns
rs - ts - ps

heks
hals
pols
vals
mals
wens
dans
bons
gans
laars
vers
kers
paars
kaars
koets
fiets
muts
poets
rits
rots
rups
niets

les 28
gt - ft - kt - lt
nt - rt - st

veegt
legt
kaft
lift
leeft
kijkt
zoekt
pakt
valt
gilt
munt
punt
duurt
kaart
rust
mist
nest
kast
feest
beest
buurt
beurt
poort
taart
hert
kort
hart

Materiaal

- Bouwschrift les 26 t/m 28
- Bouwboek les 26 t/m 28
- Kopieerbladen 10 en 11

Extra materiaal

- Automatiseringsspel Viertel 2 en 3
- Computerprogramma Spellinghulp module 1: thema 3 oefening 3.2

Lesverloop

Introductie

Vraag de kinderen enkele medeklinkercombinaties te noemen die ze geoefend hebben in de vorige lesreeksen.

Zet de medeklinkercombinaties die ze nu gaan oefenen op het bord. Vraag de kinderen enkele woorden te noemen waarin deze combinaties voorkomen en oefen die woorden samen. Laat de kinderen die woorden op het gehoor verdelen in de woordkern met de erop volgende medeklinker. Schrijf deze woorden ook zo op het bord (voorbeeld: lam-p of lamp).

Woordenschat

De kinderen hebben de meeste woorden uit het basispakket ook al geoefend in de vorige lessen. De vetgedrukte woorden zijn nieuw voor de kinderen en die kunt u eventueel toelichten. Waar mogelijk zijn ze betekenisvol aangeboden door middel van een illustratie of zin. Let vooral op woorden met een dubbele betekenis. Stel dan beide betekenissen aan de orde.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kennen alle oefenvormen. Bij oefenvorm 3 zijn soms twee alternatieven mogelijk, afhankelijk van de woordenschat van het kind.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Laat de kinderen van de instructiegroep het op te schrijven woord voor zichzelf zeggen, met eventueel het alternatief. Dit maakt het herkennen van het woord gemakkelijker. De oefenvormen zullen verder geen problemen geven.

les 26

les 26

mp sp n t

1. vul in.

2. lees de zin, schrijf het woord op.

uit de pan komt da .
 ik po mijn band op.
 op de peer zit een we .
 ik ra de peen fijn.

3. kies uit, schrijf het woord op.

mp of sp ns of nt

ka ra ka we
 ge po mu li
 ra la te me
 da we ga bo

4. bedenken een rijmwoord.

ramp en lomp en gans en
 munt en gesp en mens en

kopieerblad 10 / bouwboek les 26

Opgave 1

Woorden schrijven in een woord-vorm.
 Illustraties: wesp, gesp, rasp, punt, lamp, pomp, damp, tent.

Opgave 2

Door goed lezen van een zin een onvolledig woord aanvullen.
 Illustratie: 'ik rasp de peen fijn'.

Opgave 3

Woorden maken door keuze van een eindlettergroep.

Opgave 4

Zelf een rijmwoord bedenken.

les 27

les 27

ns ts ls rs ps

1. lees de zin, schrijf het woord op.

hij viel op zijn po s.
 ik zie mijn laa s niet.
 de ru s zit op een tak.
 die ro s is heel hoog.

2. lees de zin, kies uit: ks, ts of ls, schrijf het woord op.

ik doe een sjaal om mijn ha .
 ik heb nie bij me.
 ik poe mijn fiets op.
 de he heeft het druk.
 ik zet een mu op.

3. maak woorden met l, n, r, t of p.

po s ha s ga s
 mu s va s kaa s
 bo s we s ma s
 ri s ro s ke s

4. zoek een rijmwoord met v, h, g, k, f of l.

dans en poets en
 kers en niets en
 hals en kaars en

kopieerblad 10 / bouwboek les 27

Opgave 1

Door goed lezen van een zin het onvolledige woord aanvullen.
 Illustratie: 'de rots is heel hoog'.

Opgave 2

Een onvolledig woord en een zin aanvullen door keuze uit drie letter-groepen.
 Illustratie: 'de heks heeft het druk'.

Opgave 3

Woorden aanvullen door keuze van een letter.

Opgave 4

Een rijmwoord bedenken door keuze van een letter.

les 28

les 28

te ke re
 at ie ne s te

1. kies uit: rt, ft of nt, schrijf het woord op.

het he loopt weg.
 ik woon in de buu .
 de ka van een boek.
 het tauw is te ko .
 zij gaat met de li .

2. lees de zin, schrijf het woord op.

dat duu te lang.
 de mug lee niet meer.
 ze le het boek weg.
 hij vee de vloer.

3. maak woorden met g, f, k, l, n, r of s.

ru t ml t beu t
 ne t pu t poo t
 ha t fee t bee t
 mu t taa t hoe t

4. schrijf het woord op.

zij val ze pak
 hij zoek hij gil

kopieerblad 10 / bouwboek les 28

Opgave 1

In een zin een onvolledig woord aanvullen door keuze uit drie eind-lettergroepen.
 Illustratie: 'zij gaat met de lift'.

Opgave 2

Door goed lezen van een zin het onvolledige woord aanvullen.
 Illustratie: 'hij veegt de vloer'.

Opgave 3

Woorden maken door keuze van een letter.

Opgave 4

Woorden maken door zelf de eind-medeklinker te kiezen.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De kinderen kennen de werkbladoefening (zie kopieerblad 10). Wijs hen erop dat ze goed moeten letten op de woordkern, die voorafgaat aan de laatste medeklinker.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De verwerking van het woordpakket gebeurt met behulp van kopieerblad 11.

Toelichting bij de oefeningen

Les 26

Activiteit 2: bij elk woord van het woordpakket wordt een rijmwoord bedacht.

Les 27

Activiteit 2: van een aantal eindlettergroepen worden woorden gemaakt.

Les 28

Activiteit 2: met behulp van een cijfercode worden woorden geschreven.

Afsluiting

Besprek kort alle geoefende eindmedeklinkercombinaties en vraag de kinderen er wat voorbeelden van te noemen. De kinderen die met het extra pakket gewerkt hebben, kunnen met andere voorbeelden komen. Dat is op zich prima: het is belangrijk dat alle kinderen ervaren dat er meer woorden zijn met die lettercombinatie. U vraagt de kinderen die een woord uit het extra pakket noemen, direct naar de woordbetekenis. De woordenschat blijft belangrijk!

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit eenentwintig zinnen met een dicteewoord. Elke medeklinkercombinatie komt eenmaal voor. Alleen de nieuwe combinaties mp - sp - ks - ft - gt - kt komen tweemaal voor.

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 29*

Controledictee 7.2

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema).
Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 de kaft van het boek is vies.	kaft
2 ik pomp mijn band op.	pomp
3 er zit geen punt aan dit potlood.	punt
4 in de film komt een heks voor.	heks
5 de muur is paars geverfd.	paars
6 de rups eet van het blad.	rups
7 de appel viel met een bons op de vloer.	bons
8 ik krijg de gesp niet dicht.	gesp
9 we gaan naar een feest.	feest
10 er komt damp uit de pan.	damp
11 de pen valt op de grond.	valt
12 hij zoekt naar zijn bal.	zoekt
13 ik heb niks gezien.	niks
14 mijn pols doet pijn.	pols
15 hij veegt de stoep schoon.	veegt
16 mijn fiets staat bij de deur.	fiets
17 de wesp zit op een peer.	wesp
18 ik woon hier in de buurt.	buurt
19 we gaan met de lift omlaag.	lift
20 ze kijkt uit het raam.	kijkt
21 hij zegt nooit veel.	zegt

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

In het verhaal staan onvolledige woorden en ontbreken woorden en een zin.

Laat de kinderen het verhaal lezen, het goede woord en de zin invullen en er enkele zinnen bij bedenken. Daarna schrijven ze het verhaal over op een blaadje (eventueel in de schrijfles) en maken er een tekening bij. Geef extra hulp aan de kinderen die deze opdracht niet zelfstandig kunnen maken.

Afsluiting

Laat wat voorbeelden zien van steltaken. Vertel de kinderen dat een steltaak er ook leuk uit moet zien, want hij is bestemd voor een lezer.

Introductie

Bespreek kort het gemaakte dictee (bijvoorbeeld enkele woorden die vaak fout geschreven zijn). Besteed daarna aandacht aan de nieuwe steltaak in het Bouwboek. De kinderen kennen de werkvorm. Deel de nagekeken dictees uit. De kinderen zonder dicteefouten beginnen direct met een steltaak, de anderen gaan eerst woorden oefenen.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 30*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die in hun dictee fouten hebben gemaakt, maar met een voldoende dicteescore, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift. Ze oefenen alle woorden met eindmedeklinkercombinaties die ze daar hebben opgeschreven door ze in tweetallen aan elkaar te dicteren, of individueel als 'kijkdictee'. Daarna beginnen ze aan een steltaak.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Als kinderen te veel fouten hebben gemaakt in de medeklinkercombinaties, is het probleem bijna zeker dat ze klank voor klank willen schrijven. Oefen met deze kinderen het verdelen van een woord in woordkern + erop volgende klank. Daarna oefenen deze kinderen auditief (op het gehoor) en visueel (inprenting) de fout geschreven woorden. Vervolgens gaan ook zij verder met een steltaak.

Afsluiting

Laat enkele kinderen hun verhaal voorlezen. Laat een kind het verhaal voorlezen en enkele kinderen hun zelfbedachte zin noemen.

Woordpakketten (basisstof)

les 31 aai - ooi - oei	les 32 aai - ooi - oei	les 33 aai - ooi - oei
aai	haai	haai
haai	maai	waait
maai	maait	zaait
naai	naai	naait
saai	naait	maait
taai	taai	kraai
zaai	saai	draait
waait	zaait	zwaait
gooi	draai	gooi
hooi	kraai	goot
kooi	zwaait	mooi
mooi	dooit	kooi
boei	gooi	nooit
roei	goot	foei
loei	hooi	roeit
nooit	kooi	knoei
	mooi	knoeit
	nooit	groeit
	boei	bloei
	foei	bloeit
	roei	snoeit
	snoeit	
	groeit	
	knoei	
	bloeit	

Materiaal

- Bouwschrift les 31 t/m 33
- Bouwboek les 31 t/m 33
- Kopieerblad 4

Extra materiaal

- Automatiseringsspel Lettergroepkwartet
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 4 oefening 4.1 t/m 4.3

Lesverloop

Introductie

In de vorige lesreeksen hebben de kinderen kennis gemaakt met de bijzondere klankgroepen eer, oor en eur. Ze hebben geleerd deze klankgroepen niet op te delen maar in hun geheel te analyseren en op te schrijven (bijvoorbeeld d-eur, b-eur-t of beur-t).

Herinner de kinderen hier nog even aan.

In deze lesreeks komen de klankgroepen aai, ooi en oei aan de orde. Bij het verdelen in twee stukken maakt het niet uit hoe het woord verdeeld wordt, als de klankgroep maar bij elkaar blijft! (Dus dr-aai, draai-t, dr-aait.)

Maak duidelijk dat de 'j' wel wordt gehoord, maar niet wordt geschreven. Teken de woordvorm eromheen en maak dat zo zichtbaar:

De woordvorm kent geen vak voor de 'j'.

Laat de kinderen zelf enkele woorden bedenken met deze klankgroepen.

Woordenschat

Nagenoeg alle woorden van les 31 vragen toelichting. Ze zijn zoveel mogelijk als illustratie of in een zin aangeboden. Deze woorden komen terug in les 32 en 33. De nieuwe woorden in die woordpakketten zijn daarom vetgedrukt.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kennen alle oefenvormen. Geef wel aan dat ze steeds het hele woord moeten opschrijven en niet moeten proberen letters in te vullen.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Alle oefenvormen zijn erop gericht kinderen de samenhang te laten ervaren tussen de klankgroep en de lettergroep. Leg daar de nadruk op bij het bespreken van de oefeningen. Doe bij elke oefening een woord of zin samen. Zorg dat de kinderen de illustraties herkennen.

les 31

les 31

1 vul in.

2 lees de zin, vul in: mooi, saai, haal, boei, taal of haal.

3 zoek een woord met aal, aal of ael.

4 kies uit: aal, aal of ael.

kopieerblad 4 / bouwboek les 31

Opgave 1

Woorden in een woordvorm plaatsen.
Wijs daarbij op het brede vakje voor de lettergroep. Het moet een i zijn, want de j past er niet in.
Illustraties: haai, hooi, boei, kooi.

Opgave 2

Een zin aanvullen door keuze van een woord.
Illustratie: 'ze geeft de koe hooi'.

Opgave 3

Een woord met aai-ooi-oei in een zin bedenken.

Opgave 4

Als oefening 3.
Illustratie: 'het waait heel hard'.

les 32

les 32

1 maak een woord met aal, aal of ael, pas op!

2 kies uit: aal of aait, ael of aelt.

3 schrijf het woord op.

4 maak woorden met aal, aal of ael.

kopieerblad 4 / bouwboek les 32

Opgave 1

Een zin aanvullen door keuze van een woord met aai, ooi of oei.
Illustratie: 'hij zaait het zaad'.

Opgave 2

Een onvolledig woord in een zin aanvullen door keuze van een lettergroep.

Illustratie: 'pappa snoeit de heg'.

Opgave 3

Woorden maken door keuze van een lettergroep.
Illustratie: 'een kraai op een tak'.

les 33

les 33

herhaling

1 kies uit: aal, aal of ael.

2 bedenk een rijmwoord.

3 zoek een woord met aait, aait of aelt.

4 maak woorden met aal, aal of ael.

kopieerblad 4 / bouwboek les 33

Opgave 1

Een zin aanvullen door keuze van een woord met aai, ooi of oei.
Illustratie: 'een veer voor de kooi'.

Opgave 2

Een rijmwoord bedenken bij een gegeven woord.

Opgave 3

Een onvolledig woord in een zin aanvullen door keuze van aait, oait of oelt.
Illustratie: 'je knoeit op de vloer'.

Opgave 4

Woorden maken door keuze uit aai, ooi of oei.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De werkbladoefening (zie kopieerblad 4) is gericht op zowel de klankvorm als het woordbeeld. Laat de kinderen met beide vormen oefenen door het woord steeds in twee stukken verdeeld te schrijven en aan elkaar vast. De kinderen kiezen zelf de stukken, maar de klankgroep moet een eenheid blijven.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De verwerking gebeurt met het werkblad dat ze al kennen (kopieerblad 4).

Toelichting bij de oefeningen

Les 31

Activiteit 2: woorden sorteren op beginletter.

Les 32

Activiteit 2: woorden sorteren op betekenis.

Les 33

Activiteit 2: met behulp van een cijfercode woorden schrijven.

Afsluiting

Vraag aan de kinderen welke woorden ze lastig vonden en bespreek die kort. Vraag de kinderen ook naar het geheugensteuntje dat ze gebruiken om die lastige woorden te onthouden. Sommige kinderen zijn daar goed in.

De kinderen hebben oefening 2 uit les 31 al eens gedaan. Wellicht moet u deze oefening toch kort toelichten. Hetzelfde geldt voor oefening 2 uit les 32 en 33.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit achttien zinnen met een dictee-woord. Alle woorden zijn geoefend in het basispakket. Elke klankgroep komt zesmaal voor.

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 34*

Controledictee 8.1

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

- 1 de haai zwemt heel snel.
- 2 ik roei naar de kant.
- 3 ze gooit de bal heel hard.
- 4 de boei drijft in zee.
- 5 de struik bloeit heel mooi.
- 6 het waait niet meer.
- 7 mamma snoeit de plant.
- 8 dit is hooi voor de koe.
- 9 die boom groeit niet snel.
- 10 het vlees is taai.
- 11 hij naait de knoop vast.
- 12 de duif zit in een kooi.
- 13 ik doe dat nooit meer.
- 14 hij knoeit met zijn pen.
- 15 mamma zwaait naar ons.
- 16 ik gooi de prop weg.
- 17 die kleur is mooi.
- 18 ze draait de kar om.

schrijf op

haai
roei
gooit
boei
bloeit
waait
snoeit
hooi
groeit
taai
naait
kooi
nooit
knoeit
zwaait
gooi
mooi
draait

Score

Voldoende: 15 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

In het verhaal staan onvolledige woorden en ontbreken woorden en een zin.

Wijs de kinderen erop dat ze soms een lettergroep moeten invullen, en niet zomaar een letter. Laat een kind nog eens de werkvolgorde verwoorden. Systematisch leren werken vraagt veel aandacht (en herhaling!).

Afsluiting

Laat de kinderen verwoorden hoe ze de taak hebben aangepakt. Vraag enkele kinderen welke zinnen ze bij het verhaal hebben bedacht.

Introductie

Bespreek wat u is opgevallen in het dictee en deel de dicteeschema's uit. Bespreek daarna alvast de tweede steltaak voor de kinderen die daar deze les aan toe-komen. (Ze moeten nu zelf ook een titel bedenken!) Alle kinderen gaan na de woord oefening stellen, maar sommige kinderen beginnen er meteen mee.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 35*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die in hun dictee fouten hebben gemaakt, maar met een voldoende dicteescore, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift op. Daarna oefenen ze deze woorden individueel met behulp van inprenting (woord bekijken, woord bedek-ken, 'in je hoofd kijken', woord opschrijven en nakij-ken). U kunt ze ook als tweetal elkaar de woorden laten dicteren.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Bespreek met de kinderen met een onvoldoende dicteescore de fouten en oefen samen met ze. Vrijwel zeker zijn het fouten waarbij de i vergeten wordt of de lettervolgorde niet klopt. Een enkele keer zal nog de schrijfwijze met j voorkomen (roej). In alle gevallen gaat het er echter om de vaste koppeling te oefenen tussen klankgroep en lettergroep. Gebruik kopieerblad 5 en dicteer wat oefenwoorden waarbij ze de woorden eerst in twee stukken verdelen en schrijven, en daarna nog een keer aan elkaar.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen van de kinderen met de stelopdracht, zowel met opdracht 1 als opdracht 2. Leg de nadruk daarbij vooral op de zelfbedachte zinnen.

Woordpakketten (basisstof)

les 36 herhaling

poort
kaars
doorn
lift
hert
kast
gesp
rups
niets
haast
mist
vers
mest
loopt
jaagt
rent
loert
valt
paars
vals
rots
kust
kamp
lamp
hals

les 37 herhaling

speer
kraal
vlieg
spin
zwaan
knoop
spoor
plat
vlek
fles
fruit
vlam
brug
druif
spook
kraai
stil
sloot
bruin
bloes
zwak
droom
steen
friet
spook
klap
brief
kroon

les 38 herhaling

rups
wesp
gans
slak
beurt
bloeit
bril
brug
vlug
stil
klap
klas
kwal
stop
stap
bloem
draai
kleur
poort
vlag
stal
gras
kwijt
sloot
fles

Materiaal

- *Bouwschrift les 36 t/m 38*
- *Bouwboek les 36 t/m 38*
- *Kopieerbladen 12, 13 en 14*

Extra materiaal

- *Automatiseringsspel Viertal*
- *Computerprogramma Spellinghulp*
module 1: thema 3 oefening 3.1 en 3.2
thema 4 oefening 4.1 t/m 4.4

Lesverloop

Introductie

Vraag de kinderen naar de woorden die ze in de vorige lesreeks hebben geleerd (aai - ooi - oei). Herhaal ook de klankgroep eer - oor - eur. Oefen het verdelen op gehoor met behulp van een paar woorden.

Deze hele lesreeks bestaat uit het herhalen van medeklinkercombinaties aan het begin en het einde van een woord, en uit het herhalen van woorden met een bijzondere klankgroep. Het is voldoende wanneer u samen met de kinderen van elk type een woord op het gehoor verdeelt in twee stukken. Zet die op het bord. Bijvoorbeeld: stoel, kraai, rots en poort.

Woordenschat

Er zijn geen nieuwe woorden opgenomen. Herhaal eventueel enkele woorden.

Doe dat door de woorden op te noemen en de kinderen de illustraties in het Bouwschrift te laten aanwijzen, of laat ze deze illustraties benoemen. Benoemen is moeilijker dan aanwijzen!

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kennen de oefenvormen 1 en 2. Alleen oefenvorm 3 wijkt af. Laat ze het echter zelf uitzoeken. Ze kunnen dit zeker zelfstandig.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

De oefenvormen zijn soms wat lastiger dan de kinderen gewend zijn. Het volstaat echter om van elke oefening een woord samen te doen. De rest moeten ze zelf kunnen maken.

Opgave 1

Een woord bij een plaatje invullen.
Illustraties: poort, kaars, doorn,
lift, hert, kast, gesp, rups.

Opgave 2

Een onvolledig woord in een zin
door goed lezen aanvullen.
Illustratie: 'de zwaan jaagt de hond
weg'.

Opgave 3

De kinderen moeten zelf een letter bedenken achter het bestaande woord.

les 37

Opgave 1

Een woord invullen bij een plaatje.
Illustraties: speer, druif, blok, fluit,
kraal, spook, vlieg, kraai.

Opgave 2

Door goed lezen een onvolledig woord in een zin aanvullen.

Opgave 3

De kinderen moeten een letter met een lettergroep combineren. Ze moeten het hele woord opschrijven.

les 38

Opgave 1

Opgave 1
De zin aanvullen die bij de illustratie hoort.
Illustraties: rups in het gras, wesp op een bloem, slak op een fles.

Opgave 2

Een onvolledig woord in een zin
aanvullen door keuze uit een letter-
groep.
Illustratie: 'ik kleur de boom paars'.

Opgave 3

De kinderen moeten een medeklinikercombinatie kiezen waarmee ze steeds twee woorden maken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De werkbladoefening is gericht op het schrijven van een zin, uitgaande van een woord en een plaatje. Rubriceren van de woordtypen is nu niet zinvol. Voor elke les is er een werkblad (kopieerblad 12, 13 of 14).

• Bouwboek (activiteitengroep)

De woordpakketten worden verwerkt met behulp van het werkblad (kopieerblad 6). Als extra oefening kunnen ook zij de zinsoefening van kopieerblad 12, 13 of 14 maken, of ze bedenken zelf zinnen onder aan kopieerblad 6.

Toelichting bij de oefeningen

Les 36

Activiteit 2: woorden maken door zelf de ontbrekende letter erbij te zoeken.

Les 37

Activiteit 2: met behulp van de eindlettergroep (nieuwe) woorden samenstellen.

Les 38

Activiteit 2: bij elk woord van het woordpakket een rijmwoord zoeken.

Afsluiting

Alle kinderen hebben zinnen moeten bedenken bij een zelfgekozen of aangeboden oefenwoord. Laat enkele kinderen vertellen welke zin ze daarbij bedacht hebben.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit tweeëntwintig zinnen met een dicteewoord. De woorden bevatten verschillende medeklinkercombinaties. Elke klankgroep komt minimaal één keer voor. Niet alle woorden zijn in deze reeks geoefend!

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 39

Controledictee 8.2

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 de kraai zit in de boom.	kraai
2 de rups kruipt op een blad.	rups
3 ik draag de stoel wel.	draag
4 dat is het spoor van een paard.	spoor
5 het gras is mooi groen.	groen
6 ik kom op de fiets.	fiets
7 die pruim is niet rijp.	pruim
8 ik heb geen haast.	haast
9 je bent zo aan de beurt.	beurt
10 de fles staat in de kast.	fles
11 ik zie mijn trui niet.	trui
12 de boom bloeit heel mooi.	bloeit
13 je mag een wens doen.	wens
14 op de schaal ligt wat fruit.	fruit
15 ik smeer boter op mijn boterham.	smeer
16 ze is haar fiets kwijt.	kwijt
17 ik heb hem nog nooit gezien.	nooit
19 de vlieg zit op het raam.	vlieg
20 uit de pan komt damp.	damp
21 ik zie een man en een vrouw.	vrouw
22 de sla is niet vers meer.	vers

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

In het verhaal staan onvolledige woorden en ontbreken woorden en een zin. En er ontbreekt een titel! Overleg met de kinderen wanneer ze de titel het beste kunnen verzinnen: vooraf of achteraf. Laat een kind de werkvolgorde daarna nog eens verwoorden.

Afsluiting

Schenk met name aandacht aan de titel die de kinderen bedacht hebben voor hun verhaal.

Introductie

Bespreek kort het gemaakte dictee en de nieuwe stelopdracht. Zet daarna de kinderen die woorden moeten oefenen aan het werk (de eerste opdracht van de steltaak afmaken of beginnen met de tweede opdracht van de steltaak). De anderen beginnen hieraan na de woordoefening.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 40*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die in hun dictee enkele fouten hebben gemaakt, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift. Daarna oefenen ze deze woorden individueel of in tweetallen.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Bij een onvoldoende dicteescore zijn er twee mogelijke foutenbronnen:

- onvoldoende herkenning van één of meer bijzondere klankgroepen;
- problemen met één of meer medeklinkercombinaties.

In beide gevallen gaat het echter om het – op het gehoor – herkennen van een klankgroep of medeklinkercombinatie en het correct schrijven daarvan. Oefen dit samen met de kinderen. Alle woorden die deze kinderen dus fout hadden, worden zo samen geoefend.

Afsluiting

Laat de kinderen vertellen over de stelopdracht die ze hebben gemaakt. Neem als uitgangspunt dat 'je schrijft voor een lezer'. Wat hebben de kinderen specifiek voor die 'lezer' gedaan?

Inleiding

Les 41, 42 en 43 zijn bestemd voor toetsing, herhaling en eventueel speciale leerhulp naar aanleiding van een foutenanalyse. De volgorde is:

les 41: herhaling en keuzeactiviteiten

les 42: toetsing en keuzeactiviteiten

les 43: speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Voor speciale spellinghulp is dus één les gereserveerd. Uit de toets kan blijken dat u hiervoor meer lessen nodig heeft. In dat geval kunt u de speciale spellinghulp aanbieden tijdens het werken aan het volgende blok. Dat betekent dat u na deze drie afsluitende lessen direct aan het volgende blok begint.

Les 41 Herhaling en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Bouwschrift
- Woordkaartjes
- Kopieerbladen 16 t/m 18

Lesverloop

Alle kinderen gaan nog een keer hun 'moeilijke woorden' oefenen die ze achter in het Bouwschrift hebben opgeschreven. Ze doen dit met behulp van inprenting. Ze oefenen door de woorden op kaartjes te schrijven en elkaar een 'kijkdictee' af te nemen. U geeft daarbij de volgende instructie: lees het woord, kijk naar het woord 'in je hoofd' (ogen omhoogrichten), schrijf het woord op een blaadje.

De kinderen kunnen dit ook individueel doen door het woord steeds te bedekken.

Na het oefenen nemen ze elkaar een 'luisterdictee' af. Dit kunt u zelf nakijken, of u laat twee kinderen het samen nakijken. De kinderen mogen de woorden die goed geschreven zijn in het Bouwschrift kleuren met kleurpotlood.

De kinderen die hiermee klaar zijn (of die geen woorden hoefden te oefenen) gaan verder met een keuzeactiviteit (kopieerbladen 16, 17 en 18). De keuzeactiviteiten zijn gericht op het oefenen met woorden of het gebruik van woorden in zinnen.

Een andere mogelijkheid is de kinderen in de gelegenheid te stellen de stellingen te maken die ze nog niet gemaakt hebben.

Les 42 Toetsing en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Toets 1
- Bijlage 27 Foutenanalyseschema
- Kopieerbladen 16 t/m 18

Lesverloop

Na tien didactische maanden mag verondersteld worden dat de kinderen in het basisonderwijs toets 1 voldoende kunnen maken. U vindt de toets hierna, evenals de normering en een overzicht van de opgenomen instructieaspecten. U dient deze toets zo snel mogelijk na te kijken, omdat de vervolgactiviteiten afhangen van de toetsresultaten.

Na afname van de toets gaan alle kinderen aan het werk met een keuzeactiviteit of met een activiteit die u voor het desbetreffende kind of groep kinderen zinvol acht. Bij de keuzeactiviteiten is het gewenst spellingzwakke kinderen in een tweetal te laten werken, liefst met een taalvaardige klasgenoot.

ISO-toets 1

juni, groep 3 (dl=10)

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie. We gaan een woorddictee maken. Het gaat zo:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord. ('Kijk in je hoofd'.)
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of kolom 2. Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt, en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na of je niets hebt vergeten.

	schrijf op
1 hij loopt naar het meer.	meer
2 een haai is een vis.	haai
3 ik loop naar de deur.	deur
4 dit boek is mooi.	mooi
5 de bal ligt voor de kast.	voor
6 ik roei naar de kant.	roei
7 mijn been doet pijn.	been
8 het kind is heel stout.	stout
9 de fluit doet het niet.	fluit
10 ik blijf nog een uur.	blijf
11 de vlieg zit op de stoel.	vlieg
12 ik steun wel op jou.	steun
13 de steen is zwaar.	zwaar
14 het gras is groen.	groen
15 ik droom niet vaak.	droom
16 we zijn vandaag vrij.	vrij
17 de wesp vliegt weg.	wesp
18 de lamp is stuk.	lamp
19 het was een leuk feest.	feest
20 mijn pols is stijf.	pols
21 hij stak zijn vuist op.	vuist
22 de rups zit op de tak.	rups
23 het lint is te kort.	lint
24 ik blijf in de buurt.	buurt
25 dit is haar fiets.	fiets

Normering

goed	23-25 woorden
voldoende	19-22 woorden
twijfelachtig	16-18 woorden
onvoldoende	00-15 woorden

Opgenomen instructieaspecten

mmkm-woorden: 10	ei/ij: 2
mkmm-woorden: 9	au/ou: 3
aa-a: 2	oo/o/oor 3
uu-u: 2	ee/e/eer- 4
ie-i: 3	eu/u/eur 3
ui, oe: 2	aai, ooi, oei 3

Les 43 Speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Bouwschrift
- Kopieerbladen 15 t/m 18

Lesverloop

De nagekeken toets en de daaruit volgende foutenanalyse leiden tot een aantal vervolgactiviteiten.

Kinderen die voldoende of goed scoren, hoeven alleen de woorden te oefenen die ze fout hadden. Ze doen dit door deze woorden op te schrijven in de lijst *Mijn moeilijke woorden* achter in het Bouwschrift. Daarna nemen ze zichzelf een dictee af (instructie: lees het woord, bedek het, 'kijk in je hoofd', schrijf het woord op, controleer het).

Vervolgens gaan deze kinderen verder met een keuzeactiviteit (kopieerblad 16, 17 en 18).

Voor kinderen die twijfelachtig scoren, is de vervolgactiviteit afhankelijk van de gemaakte fouten. Met behulp van een foutenanalyse heeft u gekeken of het om verspreide fouten (verschillende soorten fouten) of om specifieke fouten (overeenkomstige fouten) gaat. Verspreide fouten wijzen op automatiseringsproblemen. U kunt deze kinderen de woorden laten oefenen met behulp van de al eerder beschreven visuele inprenting. Wat betreft de specifieke fouten vindt u hieronder beschreven wat voor speciale spellinghulp u kunt geven.

Bij de kinderen die onvoldoende scoren, gebruikt u de foutenanalyse om te ontdekken welke specifieke fouten ze maken. Daarna kunt u ook voor deze kinderen speciale activiteiten uitkiezen. Op kopieerblad 15 kunt u een en ander noteren.

Speciale spellinghulp

• Analyse/weergavefouten

Deze fouten ontstaan als gevolg van of een onjuiste klankanalyse of een onjuiste verlettering van de afzonderlijke klanken in de goede volgorde (klankpositievaardigheid).

Het is gemakkelijk te constateren om welk probleem het gaat. U vraagt het kind het desbetreffende woord in 'stukken' te zeggen. Gaat dit goed, dan heeft u te maken met een klankpositieprobleem. Het kind is zich dan onvoldoende bewust van de dwingende links-rechtsvolgorde van letters bij het schrijven van woorden.

Bij een klankanalyseprobleem kunt u klankanalyseoefeningen met deze medeklinkercombinatie(s) doen. U kiest uit de woordpakketten van de desbetreffende lessenreeks een aantal woorden en oefent deze samen met de kinderen. De analyse gebeurt steeds in twee stukken (bijvoorbeeld st-oel, wes-p). Daarna schrijven de kinderen deze woorden op (kopieerblad 5).

Bij een klankpositieprobleem oefent u op dezelfde wijze. Het op het gehoor verdelen in twee stukken voorkomt lettervolgordefouten. Die fouten ontstaan namelijk als het kind het woord in losse klanken opdeelt.

• Klank-letterfouten

Voor speciale hulpaanwijzingen, zie blz. 41 van de handleiding Basisblok.

• Lettervormfouten

Voor speciale hulpaanwijzingen, zie blz. 41 van de handleiding Basisblok.

• Klankgroepfouten

Oefen de onjuist geschreven klankgroepen nog eens extra met behulp van kopieerblad 4. De oefening is gericht op een directe koppeling tussen de hoorbare klankgroep en de vaste - geschreven - lettergroep. Stel zelf per klankgroep een oefenpakket van woorden samen of laat de kinderen die moeten oefenen zelf - op het gehoor - oefenwoorden bedenken.

• Uitvoeringsfouten

Deze fouten zijn het gevolg van een motorisch slecht uitgevoerd schrift. Dit is echter geen spellingprobleem maar een motorisch probleem. U kunt het oplossen met behulp van oefening van de pols-, hand- en vingermotoriek. Vaak speelt ook een slechte of verkeerde pengreep een oorzakelijke rol.

• Uitspraakfouten

Wanneer kinderen klank-tekenfouten maken, waarbij klanken verward worden, kan dit veroorzaakt worden door onjuist of onzorgvuldig uitgesproken klanken. Dit kunt u horen aan de spraak. In het foutenanalyse-schema kruist u dan twee kolommen aan: de kolom 'klank-tekenfouten' en de kolom 'uitspraakfouten'. Bij een onduidelijke spraak en bij een afwijkende thuistaal (streektaal of andere taal) kan dit een probleem zijn, zeker wanneer de desbetreffende klank niet in de thuistaal van het kind voorkomt.

U oefent deze woorden altijd via inprenting. Het veranderen van de spraak is namelijk zeer moeilijk en tijdrovend.

Kinderen die in het Basisblok al fouten maakten van het type v-f en s-z als gevolg van een stemloze uitspraak, zullen deze fouten ook vertonen bij de medeklinkercombinaties vl, vr en zw. Hierna volgt een lijst van woorden die u dan kunt oefenen met behulp van inprenting. Zorg ervoor dat de kinderen de betekenis van deze woorden kennen.

vl

vlag
vlak
vlam
vlek
vlug
vlot
vloog
vlieg
vlees

vr

vraag
vroeg
vrouw
vrij

zw

zwaan
zwaar
zweet
zwak
zweef
zwijg
zwem
zwom
zweep

Kopieerbladen blok 1

1 Woordtypen 1	41
2 Woordvormen 1	42
3 Woordstroken 1a en 1b	43
4 Woordtypen 2	44
5 Klankgroepanalyse	45
6 Woordstroken 2	46
7 Zinnen bij les 16	47
8 Zinnen bij les 17	48
9 Zinnen bij les 18	49
10 Woordtypen 3	50
11 Woordvormen 2	51
12 Zinnen bij les 36	52
13 Zinnen bij les 37	53
14 Zinnen bij les 38	54
15 Planningschema speciale leerhulp	55
16 Keuzeactiviteiten 1, 2, 3 en 4	56
17 Keuzeactiviteiten 5, 6 en 7	57
18 Keuzeactiviteiten 8, 9 en 10	58